

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HUDEBNÍ KULTURY

PROTEST SONG A JEHO PŘEDSTAVITELÉ
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Simona Koudelová

Hudba se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: prof. Mgr. MgA. Jiří Bezděk, Ph.D.

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 27. června 2022

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování:

Ráda bych na tomto místě poděkovala prof. Mgr. MgA. Jiřímu Bezděkovi, Ph.D. za vedení této bakalářské práce.

OBSAH

Úvod	3
1 VYMEZENÍ POJMŮ	5
1.1 PROTEST SONG	5
1.2 FOLK	5
1.3 ROCK	6
1.4 FOLK ROCK	7
1.5 PUNK	7
1.6 RAP	8
2 PROTEST SONG A JEHO PŘEDSTAVITELÉ V ZAHRANIČÍ	10
2.1 JOHN LENNON	11
2.1.1 Imagine	15
2.1.2 Happy Xmas (War is Over)	15
2.2 BOB DYLAN	16
2.2.1 A Hard Rain's a-Gonna Fall	18
2.2.2 Masters of War	19
2.2.3 The Times They Are A Changin'	20
2.2.4 Hurricane	21
2.3 U2	22
2.3.1 Sunday Bloody Sunday	23
2.4 SEX PISTOLS	24
2.4.1 God Save The Queen	25
2.5 THE CRANBERRIES	26
2.5.1 Zombie	27
2.6 EMINEM	28
2.6.1 Mosh	29
2.7 DALŠÍ PŘEDSTAVITELÉ ZAHRANIČNÍHO PROTEST SONGU	30
3 ČESKÁ FOLKOVÁ PÍSEŇ	32
3.1 FOLKOVÁ PÍSEŇ V ČESKÝCH ZEMÍCH (V ČESKÉM KONTEXTU)	32
3.2 ZAČLENĚNÍ ŽÁNRU FOLKOVÉ PÍSNĚ DO KONTEXTU HUDEBNÍ VĚDY	32
3.3 TEXT A HUDEBNÍ SLOŽKA FOLKOVÉ PÍSNĚ	33
3.4 KOMPLEXNÍ HUDEBNÍ ANALÝZA FOLKOVÉ PÍSNĚ	34
3.5 MASMÉDIA A FOLKOVÁ PÍSEŇ	34
4 PROTEST SONG A JEHO PŘEDSTAVITELÉ V ČESKU	36
4.1 KAREL KRYL	36
4.1.1 Bratříčku, zavírej vrátka	37
4.1.2 Tak vás tu máme (Bratři)	38
4.1.3 Král a klaun	39
4.1.4 Veličenstvo Kat	39
4.1.5 Jeřabiny	40
4.1.6 Písničkářský bacil	40
4.2 VLADIMÍR MERTA	41
4.2.1 Vzdálené výstřely	42
4.2.2 Chtít chytit vítr	42
4.3 JAROMÍR NOHAVICA	43
4.3.1 Mávátka	43
4.3.2 Když mě brali za vojáka	43

4.4	TOMÁŠ KLUS.....	44
4.4.1	Pánubohudooken	45
4.4.2	Iniciativní	46
4.4.3	Album ČauČesku.....	46
5	PÍSNĚ VÁLEČNÉ UKRAJINY	50
5.1	UKRAJINA JEŠTĚ NEZEMŘELA / ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНИ.....	50
5.2	NEVZDÁM SE/Я НЕ ЗДАМСЯ	51
5.3	UKRAJINO/УКРАЇНО.....	52
5.4	BRATTYA UKRAYINTSI - LYUBI MOYI DITY (БРАТТЯ УКРАЇНЦІ - ЛЮБИ МОЇ ДІТИ)	52
	ZÁVĚR.....	I
	RESUMÉ	II
	SEZNAM LITERATURY	III
	SEZNAM ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ	IV
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ	VI
	PŘÍLOHY	VII

ÚVOD

Tématem této bakalářské práce je „Protest song a jeho představitelé“. Toto téma je zvoleno dle osobních preferencí autorky práce, kterou samotný protest song velmi zaujal, zejména texty písní, jejich význam a sdělení.

Cílem samotné bakalářské práce je charakterizovat protest song a analyzovat zahraniční i českou tvorbu vybraných autorů.

V první kapitole této bakalářské práce jsou vymezeny pojmy, které se samotným protest songem souvisí. Jsou charakterizovány zejména žánry, které jsou v protest songu nejčastěji a nejvíce využívány. Mezi tyto žánry lze zařadit například folk, rock, folk rock, punk, rap či hip hop. Samozřejmě, tento výčet však není konečný a protest song se může objevit i v jiných žánrech. Druhá kapitola se zabývá vybranými zahraničními představiteli, v jejichž repertoáru lze protest songy nalézt. Autorka práce se zaměřuje na hudební umělce a skladatele populární hudby, kteří měli sklony a důvody k tomu, protest songy psát. Posléze jsou detailně rozebírány i konkrétní písně včetně interpretace jejich významu. Ve třetí kapitole lze najít charakteristiku folkových písní v českých zemích. Předposlední, tedy čtvrtá kapitola, se zaměřuje na vybrané české představitelce protest songu, kteří jsou vybráni na základě osobních preferencí autorky práce. Vzhledem k historii České republiky lze tvrdit, že spousta autorů reagovala na aktuální situace, které v historii nastaly. Díky protest songu mohli hudebníci vyjádřit svůj názor na tehdy aktuální politickou situaci. Poslední, pátá kapitola, se zabývá několika málo písněmi protestního rázu, které můžeme spojit s aktuálním válečným stavem na Ukrajině.

Co se zdrojů týče, v práci je čerpáno z literatury, internetových článků a také z internetových videí. Všechny tyto prameny, ze kterých se v práci informace získávají, můžeme rozdělit na zahraniční a české. Knižní zdroje encyklopedické zde zastupují například *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby*¹ či *Encyklopedický atlas hudby*². Dále se v této bakalářské práci rozmanitě čerpá z biografii hudebníků a hudebních skupin. S přihlédnutím na zvolené téma převažují internetové články, v největší míře publicistické. Internetová videa, v tomto případě hlavně audiovizuální klipy, jsou nedílnou součástí

¹ POLEDŇÁK, Ivan – WASSERBERGER, Igor – MATZNER, Antonín. *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby*. Praha: Supraphon. 1990. ISBN 80-7058-210-3.

² MICHELS, Ulrich. *Encyklopedický atlas hudby*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000. ISBN 80-7106-238-3.

rozboru skladeb. Autorka hojně využívá tato videa hlavně v poslední nejaktuálnější části závěrečné práce.

1 VYMEZENÍ POJMŮ

Po úvodu následuje první kapitola, které se věnuje charakteristice protest songu a vybraných hudebních žánrů.

1.1 PROTEST SONG

Pro jednodušší pochopení bakalářské práce je vhodné nejdříve definovat pojem protest song. Za protest song se považuje píseň, která je nějakým způsobem spojena s aktuálním děním. Snaží se zaujmout posluchače jak textovým, tak hudebním významem, navíc podněcuje k reakci – dá se tedy říct, že může posluchače ovlivňovat, usiluje o sociální změny. Nepsaným pravidlem protest songu bylo, že musí být formulován především do hudby folkové, ale toto již zdaleka není pravda. Protest song se může objevovat jak v umělé hudbě, tak v hudbě nonartifiziální, žánrově je však nejčastěji vymezen právě folkem. Z dalších nejčastěji užívaných žánrů bychom mohli jmenovat rock, folk rock, punk, rap nebo hip hop.³

Protest songy většinou podporují například boj za lidská práva, boj proti rasismu, protiválečné protesty, boje za rovnoprávnost pohlaví, sexuální revoluci, boj za práva homosexuálů, feministická hnutí, boj za práva zvířat, vegetariánství a veganství, boje proti korupci či boje za podpoření ekologie.⁴

Protestní písně jsou často situační, ale nemusí svůj význam dát najevo hned na první poslech. Ačkoliv se může zdát píseň zprvu milostná, může skrývat úplně jiný význam. Další možností je, že písně mohou být jasnější, vyjadřující obecněji konkrétnější význam, například mohou ukazovat na určitou událost a svobodomyšlně se k ní vyjadřovat. Posluchači tudíž většinou vědí, na co se odkazuje – pokud jsou tedy sami schopni tuto skutečnost odhalit.⁵

1.2 FOLK

Folk je hudební žánr, který má kořeny v anglosaských zemích. Slovo „folk“ znamená v angličtině lid. Proto dnes mezi folkovou hudbu můžeme zařadit lidové písně z celého světa, například africké lidové melodie, irské písně, černošské spirituály, anglosaské

³ "To protest is to verbalize a dissatisfaction with the status quo," Elizabeth J. Kizer, "Protest Song Lyrics as Rhetoric," *Popular Music and Society* IX, No. 1 (1983)

⁴ Tamtéž.

⁵ Tamtéž.

balady, písně protestní, politicky angažované či milostné. Vznikl na přelomu 50. a 60. let 20. století.

V anglosaských zemích se bez dalšího upřesnění používá označení folk music hlavně pro lidovou hudbu ve smyslu hudby etnické, proto se v těchto zemích vžilo pro současný folk označení moderní folk. V Českých zemích může být toto označení značně zavádějící.

Skladatele a interprety těchto písní folkového žánru považujeme za písničkáře. U tohoto žánru nezáleží pouze na hudební stránce, podstatnou funkci zde také vykonává především text, proto písničkáři užívají různých básnických prostředků, přirovnání, metafor, personifikací či vypravovacích postupů. Důležitá je sdělnost, píseň by měla předat určitý význam.

Za předchůdce folku se dají počítat sběratelé lidových písní, můžeme sem zařadit Johna Alana Lomaxe, který vytvořil velkou sbírku písní pro washingtonskou Kongresovou knihovnu, nebo Peta Seegera, který sebrané písně aktualizoval. Otcem folku bychom mohli nazvat Woodyho Guthrieha, který již existující písně přizpůsoboval svým vizím a obohacoval je vlastním textem.

Mezi nejznámější představitele folku všech dob můžeme řadit hudební skupiny Kingston Trio či Peter, Paul a Mary. Za folkové zpěváky poté můžeme považovat Boba Dylana, Joan Baezovou, Leonarda Cohena, Bruce Springsteena či Donovana.⁶

1.3 ROCK

Rock je hudební žánr, který řadíme do oblasti nonartificiální hudby. Stručně řečeno, je to souhrnný pojem pro mnoho dalších hudebních stylů, které se začínají objevovat v 50. až 60. letech 20. století. Tento žánr populární hudby má své kořeny hlavně v rock'n'rollu, boogie woogie, rhythm and blues a country. Můžeme však zaznamenat i ovlivnění jazzem, vážnou hudbou či folkem. Harmonie se omezovala téměř výlučně na dvanáctitaktové schéma blues, z něhož byla odvozována i jednoduchá, výrazná melodika krátkých, úryvkovitých zvolání. Stejně přehledná byla i rytmika, zdůrazňující v doprovodu silně akcentované sudé doby. Podstatnou úlohu hrál celkový zvukový charakter, umožňující účinnost všech těchto složek, i stoupající intenzitu zvuku, umožněnou elektrickou amplifikací. Rock ovlivnil hlavní proud moderní populární hudby, která z něho převzala

⁶ KUHN, Tomáš. Stručné dějiny populární hudby a jazzu pro studenty a učitele hudební výchovy. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011. ISBN 978-80-261-0018-8.

především rytmiku, frázování melodické linky a také nástrojové obsazení. Rockovou hudbu totiž můžeme charakterizovat typickým základním hudebním obsazením – zpěv, elektrická kytara, baskytara, bicí nástroje, klávesové nástroje, popř. syntezátory.

Rock patří mezi nejoblíbenější a nejrozsáhlejší hudební žánr. To dokazuje i fakt, že z rocku nám vychází spousta „podžánrů“. Můžeme jmenovat například jazz rock, blues rock, pop rock, folk rock, soft rock, hard rock, progresivní rock, psychedelický rock, alternativní rock, punk rock či křesťanský rock.⁷

Nejvíce k vývoji žánru přispěli svou hudbou například Bill Haley, Elvis Presley, Chuck Berry, Jerry Lee Lewis, The Beatles, The Doors, Pink Floyd, Genesis, ale také Bob Marley nebo John McLaughlin.⁸

1.4 FOLK ROCK

Folk rock, jak již název napovídá, se vyvinul z folku, ale využívá výrazových prostředků rocku, hlavně v oblasti nástrojového obsazení. Vznikl na počátku 60. let elektrifikací amerického folku. Stále si však zachovává svou bezprostřednost a sdělnost. Svůj vrchol zažíval na přelomu 60. a 70. let. Samotné pojmenování žánru bylo poprvé použito americkým hudebním tiskem. Hudební tisk tak označil hudbu, kterou produkovala hudební skupina Byrds. Byrds spolu s hudební skupinou Eagles se řadí mezi hlavní představitele tohoto žánru. Za zpěváky můžeme jmenovat Boba Dylana, Joan Baezovou, Joni Mitchelovou, Paula Simona a Arta Garfunkela.⁹

1.5 PUNK

Punk vznikl v první polovině 70. let 20. století v USA. Základním charakteristickým znakem punku je celkově agresivnější, někdy až vulgární, projev, který má za úkol provokovat. Ne nadarmo slovo punk z anglického překladu znamená „výtržník“. Punková hudba bývá harmonicky a rytmicky méně náročná, za to je energická a přímočará. Staví na obdiv svou primitivnost, drzost a pohrdání kvalitou. Tvrdość zde nalézáme v rytmu a v textech, které jsou mnohdy protestního zaměření. Punk nese heslo „No Future“, v překladu „žádná budoucnost“, a klade důraz na provokaci, individualitu, nekonformitu a svobodu. O punku se také tvrdí, že je hudební i životní styl. I právě proto se jeho příznivci

⁷ POLEDŇÁK, Ivan – WASSERBERGER, Igor – MATZNER, Antonín. *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby*. Praha: Supraphon. 1990. ISBN 80-7058-210-3.

⁸ MICHELS, Ulrich. *Encyklopedický atlas hudby*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny. 2000. ISBN 80-7106-238-3.

⁹ KUHN, Tomáš. *Stručné dějiny populární hudby a jazzu pro studenty a učitele hudební výchovy*. Plzeň: Západočeská univerzita. 2011. ISBN 978-80-261-0018-8.

rádi vyznačují typickým stylem, který k punku patří. Nosí roztrhané jeansové kalhoty, roztrhané silonky, různé nášivky, piercing, placky, spínací špendlíky, stahováky, těžké boty, kožené bundy a tzv. „křiváky“¹⁰. Vlasy mají často obarvené, anebo nosí účes zvaný „čiro“.¹¹

Mezi nejznámější punkové představitele můžeme zařadit hudební skupiny Ramones, Blondie, Television, Talking Heads, Sex Pistols nebo The Clash.¹²

1.6 RAP

Rap můžeme označit jako anglický výraz pro dlouhý recitativní monolog. Z počátku byl považován za ryze černošskou záležitost, projev totiž vychází z tradice afrických griotů – udržovatelů vědomí kmene z Nigérie, Gambie a Ghany. Ti při různých slavnostech předváděli formou rytmizovaného slovního projevu tradice a legendy kmene. Rapování je základním elementem hip hopu a je tím pádem také úzce spojen s hip hopovou kulturou. Hip hopové hudbě nalezneme například beatbox, break dance, DJing ve stylu groove¹³, house¹⁴. Hip hop doprovází street-art jménem graffiti. Mnoho hip hopových umělců si také navrhuje své vlastní oblečení nebo šperky – tzv. vytváří svůj vlastní „merch“.¹⁵

Základní charakteristikou stylu je rytmicky členěná recitace s uplatněním bicích a syntezátorů. Texty písní se většinou zaměřují na problematiku diskriminace, ghatt, peněz, kriminality a rasismu, řeší se v nich sociální a politické problémy, rappeři se vychvalují či se navzájem srážejí prostřednictvím urážlivých skladeb. Tímto si hip hop vytváří zázemí pro možné protest songy.

Vznik celé hip hopové kultury se datuje počátkem 70. let 20. století. Poprvé se hip hopová kultura spojuje s místem největší kriminality v New Yorku – v Bronxu – nebo také v Los Angeles.

¹⁰ „Křivák“ je typická kožená bunda, která se vyznačuje zipem, který je orientován na jednu ze dvou stran. Vzniká tak nesouměrnost.

¹¹ „Čiro“ má svůj původ v indiánských kulturách. Nejčastěji se tvoří vyztužením dlouhého pruhu uprostřed hlavy pomocí různorodých látek (lak na vlasy, vosk, pivo, cukr ve vodě, mýdlo). Je běžné, že punkeři mívají „čiro“ velmi propracované, kdy se mohou na hlavě objevit až tři různobarevné pruhy, či je doprovázeno bodlinami.

¹² KUHN, Tomáš. *Stručné dějiny populární hudby a jazzu pro studenty a učitele hudební výchovy*. Plzeň. Západočeská univerzita. 2011. ISBN 978-80-261-0018-8.

¹³ Groove je označení pro rytmický podklad tvořený bicími, basovou linkou a popřípadě klávesami.

¹⁴ House music je většinou rychlá a pravidelná hudba znějící na diskotékách.

¹⁵ „Merch“ vychází z anglického překladu: *merchandise*, tedy *zboží*. Zpravidla bývá reklamním předmětem, textilním doplňkem či oblečením, které si mohou fanoušci zakoupit a tím podpořit například svou oblíbenou hudební kapelu, seriál, film, herce, výtvarníka, různé projekty či místa. „Merch“ může využít kdokoliv, kdo by rád zvýraznil sebe a svou značku.

První hiphopová skupina se jmenovala Kool Herc and The Herculoids a první rapovou deskou, které se vcelku prodalo přes dva miliony kusů, je album Rapper's Delight od formace Sugar Hill Gang. Dále následovala deska Message od skupiny Grandmaster Flash. K dalším slavným osobnostem a skupinám tohoto žánru řadíme například Public Enemy, Beastie Boys, Fat Boys, LL Cool J nebo také zpěváka Eminema.¹⁶

¹⁶ KUHN, Tomáš. Stručné dějiny populární hudby a jazzu pro studenty a učitele hudební výchovy. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011. ISBN 978-80-261-0018-8.

2 PROTEST SONG A JEHO PŘEDSTAVITELÉ V ZAHRANIČÍ

Protestní píseň má své kořeny v angloamerické lidové písni. Důležitým průkopníkem protest songu byl Woody Guthrie, zvaný jako „nomád s kytarou“. Následovali jej Pete Seeger, Bob Dylan, Malvina Reynoldsová, Joan Baezová a mnoho dalších. Tito umělci vytvořili pro posluchače živé a obsahově závažné písně, které vedly k zamyšlení. Autoři vychází z folku, nechtěli jako většina popových hitů přesvědčovat vemlouvavými refrény, nýbrž baladickými verši. Autory doprovázely většinou tóny kytary a rytmy bicích nástrojů, občasné bylo možno slyšet foukací harmoniku. Zhudebněná kritika poprvé zazněla v roce 1960 při demonstracích za občanská práva v jižních státech USA. Lidé vyšli do ulic, stavěli barikády a společně zpívali improvizované protestní texty na známé melodie tradičních metodistických chorálů a písní otroků. Jejich jednoduchý popěvek zněl „*We Shall Overcome*“, v českém překladu „*Jednou budem dál*“. Velké množství primitivnějších protest songů převážně mladých hudebníků vznikalo začátkem 60. let, reagovali na kubánskou krizi, protirasistické nepokoje a na americkou agresi ve Vietnamu. Tyto písně byly šířeny ústně a jednou týdně vydávány v časopise *Broadside*, který vydávala skupina příznivců hudebního folklóru. Písničkáři a zpěváci protestních písní tak získali své „pódium“, kde mohli publikovat.

Nejvýznamnější tváří protestního písňového hnutí se stal Bob Dylan, kterému je v této práci věnována samostatná podkapitola.

Postupem času se z protest songu stalo módní, konjunktivní heslo a i v řadách protestních zpěváků se začali projevovat ekonomické zájmy. Docházelo tak k rozměňování a devalvací hodnot. Teprve kolem roku 1970 se v USA začínají objevovat nové pokusy o znovuzrození protestní písně, která by se distancovala od zprofanovaných představitelů. Novou krví byli například Guy Caravan, Barbara Daneová či Perth Country Conspiracy. Zpěvák a filmový herec Dean Reed na tento popud pronesl: „*Dnes už nestačí jenom zpívat, být v opozici, dělat protest. Daleko důležitější je podílet se jako umělec a občan aktivně na boji za světový mír, celé svoje umění a celý svůj život zasvětit lidem usilujícím o pokrok a toužícím po spravedlivějším uspořádání světa.*“¹⁷ Již zmiňovaný Pete

¹⁷ POLEDŇÁK, Ivan – WASSERBERGER, Igor – MATZNER, Antonín. *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby*. Praha: Supraphon. 1990. ISBN 80-7058-210-3. Str. 319

Seeger tvrdil: „*Sebelepší protest song sám o sobě svět změnit nemůže, ale pomáhá lidem v jejich úsilí, aby svět nezměnil je.*“¹⁸

V Evropě se projevila vlna písňového protestního hnutí například ve Velké Británii, kde se každoročně pořádali protiválečné demonstrace zakončené na Trafalgarském náměstí v Londýně. Z britských umělců můžeme zmínit Ewana McColla a Peggy Seegerovou – oba si prošli podobným vývojem jako většina amerických zpěváků protestních písní. Protiválečné demonstrace měli takový vliv, že koncem 50. let v Liverpoolu hrálo až 400 amatérských skupin, jejichž repertoár se opíral o protestní písňovou tvorbu s kořeny irských, skotských a anglických lidových nápěvů. Také zpěvák Donovan, celým jménem Donovan Philip Leicht, patřil k úspěšným tvůrcům protest songu. Posléze však přešel, po vzoru Boba Dylana, na úspěšnou dráhu také v pop music. Trafalgarský mírový pochod dal vzniknout podobným akcím v NSR, kde se pořádaly velikonoční pochody přes celý stát. Nechyběl na nich autor mnoha písní proti městskému blahobytu a „hospodářskému zázraku“ Dieter Süverkrüp. K dalším oblíbeným představitelům protest songu v NSR lze řadit například hamburské City Preachers, Christophera Sommerkorna či zpívajícího právníka Franze-Josefa Degenhardta. Ve Francii se projevoval osobitým přednesem Dylanových protestních písní Hugues Aufray, který byl znám svými nekompromisními postoji k válce v Alžíru a také sympatiemi k pokrokovým hnutím mládeže po celém světě. Dalšími známými francouzskými osobnostmi byli například Leo Ferré, Georges Brassens, Jacques Brel nebo Juliette Gréco, v jejichž šansonech nikdy nechyběl protest proti buržoazní společnosti.¹⁹

Následující podkapitoly se věnují jednotlivým autorům a jejich skladbám.

2.1 JOHN LENNON

John Winston Lennon se narodil 9. 10. 1940 v Liverpoolu. Prostřední jméno dostal podle tehdejšího ministerského předsedy Winstona Churchilla. Kvůli práci, kterou Lennonův otec vykonával, vychovávala matka, Julie Lennonová, malého Johna sama. Jeho rodiče se nakonec rozešli. Později již Johnova matka na výchovu sama nestačila. Proto Johna vychovávala především jeho teta Mimi a jeho strýc George. Už jako malý byl bystrý a tvůrčí chlapec se silnou osobností. Rád ze sebe, i přes přísnou disciplínu své tety Mimi, dělal ve škole před spolužáky třídního šaška. Když v roce 1952 nastoupil na Quarry Bank

¹⁸ POLEDŇÁK, Ivan – WASSERBERGER, Igor – MATZNER, Antonín. *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby*. Praha: Supraphon. 1990. ISBN 80-7058-210-3. Str. 319

¹⁹ POLEDŇÁK, Ivan – WASSERBERGER, Igor – MATZNER, Antonín. *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby*. Praha: Supraphon. 1990. ISBN 80-7058-210-3.

Grammar School, skoro vůbec tam nechodil. Čas raději trávil kresbou nebo psaním textů. Jeho první hudební skupina se jmenovala The Quarrymen. V této hudební skupině již Lennon hrál s Paulem McCartneym a později z ní vzešla hudební skupina The Beatles. Skupina hrála žánr „skiffle“.²⁰ Tato kapela často hrávala zdarma na školních plesech. V roce 1957 začal Lennon navštěvovat vyšší odbornou uměleckou školu Liverpool College of Art. Mnoho času na této škole trávil s Paulem a veškerý volný čas o přestávkách a obědových pauzách věnovali společnému hraní a zpěvu. V roce 1958 při autonehodě zaviněné policistou mimo službu zemřela Johnova matka. Johna tato událost poznamenala na celý život, později jeho trauma vypululo na povrch v některých jeho písničkách.²¹

Začátkem srpna roku 1960 se Lennonova hudební skupina, již pod názvem The Beatles, vydala několikrát do německého Hamburku. Složení kapely bylo následující: John Lennon – zpěv a doprovodná kytara, Paul McCartney – zpěv a basová kytara, George Harrison – zpěv a sólová kytara, Pete Best – bicí. Právě v Hamburku dokázali oslovit publikum. Získali tam cenné zkušenosti s vystupováním. Manažerem hudební skupiny The Beatles se stal Brian Epstein. V Anglii 5. října roku 1962, čtyři dny před Lennonovými dvaadvacátými narozeninami, vyšel hudební skupině The Beatles jejich debutový singl *Love Me Do*. Právě tento singl zajistil kapele rychlý vzestup. *Love Me Do* totiž přesvědčil EMI Records k tomu, aby s The Beatles podepsali smlouvu. V tuto chvíli došlo k propuštění dosavadního bubeníka Peta Besta. Nahradil jej Richard Starkey, známý spíše pod svým uměleckým jménem Ringo Starr. Do konce roku 1963 měli The Beatles nahraná dvě alba - *Please Please Me* a *With the Beatles*.

V únoru roku 1964 poprvé zavítali do USA. Na letišti v New Yorku je přišlo přivítat stovky fanoušků. Hudební skupina v USA absolvovala nejedno turné. Mnoho dalších turné absolvovali samozřejmě i po Evropě. Lennon v první polovině šedesátých let také publikoval své knihy – *In His Own Write* a *A Spaniard in the Works*. Za zmínku stojí, že si s hudební skupinou The Beatles také zahrál v několika celovečerních a animovaných filmech. Jako příklad můžeme uvést *Perný den*, *Pomoc!*, *Žlutá ponorka* nebo *Magical Mystery Tour*. Sám Lennon ještě ztvárnil roli vojína Gripweeda ve filmu *How I Won this War*. Právě s touto rolí získal své ikonické kulaté brýle. Od roku 1964 do roku 1969 vydal s The Beatles ještě dalších devět alb s názvy *A Hard Day's Night*, *Beatles for Sale*, *Help!*,

²⁰ „Podžánr“ folkové hudby, který byl ovlivněn jazzem a blues. Vznikl v první polovině dvacátých let 20. století v USA, populárním se stal znovu ve Velké Británii v 50. letech.

²¹ BLANEY, John - MANFERTO DE FABIANIS, Valeria. *John Lennon: jeho život*. Praha: Mladá fronta, 2010. ISBN 978-80-204-2256-9.

Rubber Soul, Revolver, Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band, Magical Mystery Tour, The Beatles, Yellow Submarine, Abbey Road a Let It Be. V roce 1970 hudební skupina The Beatles oficiálně skončila.²²

V roce 1966 se John Lennon v londýnské galerii Indica seznámil s Yoko Ono, která na festivalu Destruction in Art Symposium vystavovala svá nedokončená díla. John byl jejím dílem uchvácen a už při prvním setkání v sobě našli sympatie. O sedm let starší Yoko pocházela z bohaté tokijské rodiny. Měla tudíž dobré podmínky k rozvoji své kreativity. Po druhé světové válce se s rodinou přestěhovala do New Yorku, kde začala navštěvovat školu Sarah Lawrence College. Studovala zde klavír a operní zpěv. Později se stala členkou avantgardní umělecké skupiny Fluxus²³. Skupina Fluxus měla později na Yoko velký vliv, například povzbuzovala Johna, aby do svých písní zakomponoval její myšlenky. Yoko vytvořila ze svého bytu alternativní umělecký ateliér, kde pořádala happeningy²⁴ a avantgardní koncerty. Její tvorba byla částečně poezií, hrou a filozofickým rozjímáním. John začal nejprve na dálku Yoko podporovat v její tvorbě, později se pomalu začali sbližovat. Možná právě proto ji v květnu roku 1968 pozval John do svého domu, když byla jeho manželka na dovolené. Toho dne vytvořili společně zvukovou koláž, která se stala jejich první společnou deskou nesoucí jméno *Unfinished Music No. 1: Two Virgins*. Od té chvíle tvořili Yoko a John nerozlučitelný pár. Společně do jednoho roku vydali celkem čtyři alba. John Lennon však pracoval i na své sólové dráze. Roku 1970 mu vyšlo jeho první sólové album *John Lennon/Plastic Ono Band*.²⁵

John Lennon byl dne 8. prosince roku 1980 pozdě večer zavražděn, když se vracel z nahrávacího studia. Před svým domem v New Yorku ho smrtelně postřelil duševně nemocný Mark David Chapman. John společně s Yoko vystoupili před jedenáctou hodinou večerní z limuzíny, když v tom na dvojici za vstupní bránou zavolal Chapman. Než se John stačil otočit, Chapman vystřelil. Celkem zasáhl Johna pětkrát. Mnohočetnému střelnému poranění podlehl již při převozu do nemocnice. Smutnou zprávu se veřejnost dozvěděla díky tiskové konferenci, která proběhla ještě téhož večera v budově nemocnice. Po tragické

²² BLANEY, John - MANFERTO DE FABIANIS, Valeria. *John Lennon: jeho život*. Praha: Mladá fronta, 2010. ISBN 978-80-204-2256-9.

²³ Umělecká skupina. Tvořila umění. Které se snažilo vyvolat pocit neustálých změn. Využívala principy dadaismu, Bauhausu a zen buddhismu.

²⁴ Happening je netradiční a provokující umělecká forma, kde se zapojují také diváci. Jedná se často o hry, procházky, úkoly, meditace a podobně. Vznikl v 60. letech 20. století v USA. Za původce termínu je považován Allan Kaprow.

²⁵ BLANEY, John - MANFERTO DE FABIANIS, Valeria. *John Lennon: jeho život*. Praha: Mladá fronta, 2010. ISBN 978-80-204-2256-9.

události se mnoho Lennonových fanoušků sešlo před jeho domem a zpívali jím složené nezapomenutelné písně.²⁶

Tvorba Johna Lennona by se dala rozdělit na dvě období. Na dobu, kdy psal pro hudební skupinu The Beatles a spolupracoval s Paulem McCartneym. Poté na období po roce 1970, kdy se skupina The Beatles rozpadla a John se vydal na svou sólovou dráhu. Tehdy spolupracoval s Yoko Ono. Právě Yoko byla pro Johna obrovskou inspirací. Se skupinou The Beatles vydal celkem třináct standartních alb a mnoho dalších alb kompilačního rázu. Alba jsem zmiňovala v předešlé kapitole.²⁷

Ve své sólové kariéře propagoval myšlenky své i myšlenky Yoko. John a Yoko věřili, že jejich tvorba povede k pozitivním sociálním změnám. Na svých experimentálních deskách vysílali prostřednictvím svých písní poslání, aby lidé zdokonalovali svou mysl, protože všichni lidé v sobě mají obrovský potenciál. Vzkazovali lidem, že každý jedinec nese odpovědnost za své činy a má svůj osud v rukách. Lennon se také aktivně zapojoval do opoziční politiky a zúčastňoval se veřejných protestů. Bojoval za mír a sociální spravedlnost. Ve svých písních zmiňoval různá problematická témata, například irský nacionalismus, rasismus a feminismus. Kvůli jeho aktivismu a protestům proti válce ve Vietnamu měl také konflikt s administrativou Richarda Nixona – ta se jej pokusila dokonce vyhostit ze země, proto se musel od radikální levice a politické aktivity distancovat. Když zrovna nepsal písně inspirované myšlenkami Yoko, psal písně o její lásce. Spoustu z nich Yoko věnoval. Byla jeho hnacím motorem a nevyčerpatelnou inspirací až do konce jeho života.²⁸

Johnovi vyšlo celkem osm studiových alb s názvy *John Lennon/Plastic Ono Band*, *Imagine*, *Some Time In New York City*, *Mind Games*, *Walls and Bridges*, *Rock'n'Roll*, *Double Fantasy* a *Milk and Honey*. Poslední zmíněné vyšlo až po jeho smrti roku 1984. Dále vydal tři experimentální alba *Unfinished Music No.1: Two Virgins*, *Unfinished Music No.2: Life with the Lions* a *Wedding Album*. Je nutné podotknout, že na několika z nich se podílela autorsky také Yoko. Za jeho největší sigly sólové kariéry, na které můžeme pohlížet i jako na protest songy, považujeme jednoznačně skladby „Imagine“, „John

²⁶ MERLE, Pierre. *Vražda Johna Lennona*. Praha: Svoboda, 1995. ISBN 80-205-0490-7.

²⁷ BLANEY, John - MANFERTO DE FABIANIS, Valeria. *John Lennon: jeho život*. Praha: Mladá fronta, 2010. ISBN 978-80-204-2256-9.

²⁸ Tamtéž.

Lennon / Plastic Ono Band“, „Happy Xmas (War Is Over)“, „Give Peace a Chance“, „Gimme Some Truth“, „Working Class Hero“ nebo „Attica State“.²⁹

2.1.1 IMAGINE

Píseň s názvem „Imagine“ byla vydána roku 1971 na stejnojmenném albu. V českém předkladu znamená „Představit si“. K napsání této písně inspirovala Johna jeho manželka Yoko. John si vypůjčil několik řádků z její knihy Grapefruit („*imagine a raindrop*“ a „*imagine the clouds dripping*“). Skladba „Imagine“ měla podněcovat lid ke globálnímu myšlení. John chtěl, aby se lidé cítili jako obyvatelé celého světa jako celku, ne jako občané jednotlivých států, členové různého náboženského vyznání, či aby se lidé dělili na základě majetku. John i Yoko se písní snažili dát podnět k mírové revoluci. Zpívá se v ní o tom, aby si lidé představili, že neexistuje nebe ani peklo, ani státy, ani náboženství či soukromý majetek. Tím pádem by nebylo pro co zabíjet ani umírat.³⁰

S písní Imagine také souvisí myšlenka země Nutopia. Je to koncept světa bez hranic. V oficiální deklaraci země Nutopia je stanoveno, že země nemá území, nepotřebuje pasy, jsou v ní jen lidé. Nutopia neuznává zákony jiné než kosmické. Všichni obyvatelé jsou zároveň její velvyslanci. Občanství země Nutopia se dá získat uvědoměním její existence. John a Yoko vytvořili tento koncept 1. dubna. Státní vlajkou této země je bílý obdélník a státním znakem tuleň.³¹

V refrénu písně Imagine Lennon vyzývá lid, aby se k nim připojili: „*You may say I'm a dreamer / But I'm not the only one / I hope someday you'll join us / And the world will live as one*“ Čili českém překladu: „Možná si říkáš, že jsem snílek / Ale já nejsem jediný / Doufám, že se k nám jednoho dne připojíš / A svět bude žít v jednotě“.³²

2.1.2 HAPPY XMAS (WAR IS OVER)

Píseň „Happy Xmas (War Is Over)“ je jedna z písní, na které spolupracoval Lennon s Ono. Byla vydána 1. prosince roku 1971. Byla první Johnovou nahrávkou, která vznikla v New Yorku. Textová stránka obsahuje výzvu k míru a rasové toleranci a navazuje na akci z prosince 1969, kdy John Lennon a Yoko Ono na protest proti válce ve Vietnamu nechali na billboardy ve světových velkoměstech umístit text „*War Is Over! If You Want It – Happy*

²⁹ BLANEY, John - MANFERTO DE FABIANIS, Valeria. *John Lennon: jeho život*. Praha: Mladá fronta, 2010. ISBN 978-80-204-2256-9.

³⁰ Tamtéž.

³¹ DU NOYER, Paul. *John Lennon - písně: příběhy všech písní včetně úplných textů 1970-1980*. Přeložil Štěpán ALBRECHT. Praha: Svojtka & Co., 2020. ISBN 978-80-256-2840-9.

³² Tamtéž.

Christmas from John & Yoko“ V českém překladu: „*Válka je u konce! Pokud to budete chtít – Veselé Vánoce přejí John a Yoko.*“ Tento text se objevil například na velkých plakátech na Times Square, Sunset Strip, Piccadilly Circus nebo na Champs - Elysées. Toto heslo použil autor v refrénu. Se svolením Phila Spectora do této písně zkopíroval vokály ze singlu „Try Some, Buy Some“, Philovy manželky Ronnie Spectorové, který ale napsal George Harrison. Tyto vokály John a Yoko nazpívali s dětským sborem The Harlem Community Choir, doprovázeli je hudebníci Nicky Hopkins, Stuart Scharf, Hugh McCracken a Jim Keltner. John se také přiznal, že si chtěl vždy napsat vánoční píseň a s touto písní se mu to konečně povedlo.³³

Krásnou píseň znovu nahrálo spoustu slavných zahraničních hudebníků. Například Sarah McLachlan, Neil Diamond, The Fray, Johnny Logan, Carly Simon, Laura Pausini a John Legend. V češtině ji nazpívali Jiří Korn a Pavla Forstová pod názvem „To k Vánocům patří“ a Iveta Bartošová s Tomášem Savkou pod názvem „Šťastné svátky“.³⁴

2.2 BOB DYLAN

Bob Dylan, vlastním jménem Robert Allen Zimmerman³⁵, se narodil 24. 5. 1941 v Duluthu ve státě Minnesota. Své dětství strávil v hornickém městečku Hibbing nedaleko americko-kanadských hranic jako syn maloobchodníka. Už jako chlapec poslouchal Hanka Williamse a dal se strhnout rock-and-rollem. Jeho první kapela se jmenovala Broken Chords, avšak její trvání nebylo příliš dlouhé.³⁶

V září roku 1959 se přestěhoval do Minneapolis a zahájil studium na Minnesotské univerzitě. Právě tam se začal sblížovat s folkem, který nadřazoval rocku. Zpíval po kavárnách, studentských klubech a také doprovázel na foukací harmoniku bluesové i folkové zpěváky při nahrávkách. Studium však hned po prvním roce ukončil a v lednu roku 1961 odcestoval do New Yorku.³⁷

Téhož roku si ho všiml známý hledač talentů firmy Columbia – John Hammond a natočil s ním jeho LP desku. Nesla název Bob Dylan. Byla to deska, kde se směšoval jak lidový, tak folkový repertoár, byly na ní pouze dvě písně autorské tvorby. Rok na to

³³ DU NOYER, Paul. *John Lennon - písně: příběhy všech písní včetně úplných textů 1970-1980*. Přeložil Štěpán ALBRECHT. Praha: Svojtka & Co., 2020. ISBN 978-80-256-2840-9.

³⁴ ŠTĚPÁNEK, Vojtěch. Jak vznikla slavná Happy Xmas (War Is Over). *iDNES.cz* [online]. [cit. 2021-06-17] Dostupné z: www.idnes.cz/kultura/hudba/jak-vznikla-slavna-happy-xmas-war-is-over.A051207_195511_filter_kot

³⁵ Jeho pseudonym odkazuje na známého velšského básníka Dylana Thomase.

³⁶ DORUŽKA, Lubomír – DORUŽKA, Petr. *Panoráma populární hudby 1918-1978, aneb, Nevšední písničkáři všedních dní*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1987.

³⁷ Tamtéž.

Dylanovi vyšla jedna jeho z neznámějších písní – „Blowin' in the Wind“. V českém překladu ji můžeme znát například pod názvem „Jen vítr to ví a mlčí dál,“ přičemž píseň ale byla přeložena a nazpívána do češtiny všehovšudy třikrát. Původními autory písně „Blowin' in the Wind“ je trio Peter, Paul a Mary. Písnička se však stala takovým šlágrům folkového hnutí, že ji později zpíval kdekdo.³⁸

Dylanovi vyšlo v květnu roku 1963 druhé album. Jmenovalo se *The Freewheelin' Bob Dylan*. Na tomto albu se objevují písně, které by se daly označit za protestsongy – například „Masters of War,“ „Oxford Town“ nebo „A Hard Rain's a-Gonna Fall.“³⁹ I když v této době začal být považován za folkového a protestního zpěváka, on se takovému škatulkování bránil. Říkal o sobě, že je „song and dance man“ – v češtině pro to nemáme doslovný překlad, ale mohli bychom ho označit jako „komediant.“⁴⁰ V této době se Dylanovi otevřela cesta k vlastní kariéře – stal se předním mluvčím folkové vlny a idolem mládeže, jejíž pochybnosti, obavy, a hlavně pocity vyjadřoval ve svých písních. Není divu, že se jeho písně tudíž staly hymnami boje za plná občanská práva.⁴¹

Na festivalu v Newportu roku 1965 se Bob Dylan objevil namísto akustické kytary s elektrickou kytarou a zesilovačem - Dylan tak přešel na své folkrockové období. Mezi fanoušky vznikl rozpor - někteří toto gesto považovali za zradu folkového hnutí, jiní ocenili daleko větší textovou náročnost.⁴²

Roku 1966 měl však Dylan nehodu na motocyklu. Okolnosti nehody stále obklopují nejasnosti, jelikož nebyla zavolána sanitka a Dylan nebyl hospitalizován. Téměř na rok a půl zmizel z očí veřejnosti. Odpočinul si tak od tlaku, který se kolem něj tvořil, od showbyznysu, od reklam i od koncertních turné.⁴³

Jeho partnerkou byla v těchto dobách Joan Baezová, americká folková zpěvačka a písničkářka. S Dylanem spolu často vystupovali společně.

³⁸ Bob Dylan – Wikipedie. [online]. [cit. 2020-06-16] Dostupné z: cs.wikipedia.org/wiki/Bob_Dylan

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Bob Dylan a jeho literární přínos: TOP 7 nejsilnějších písňových textů laureáta Nobelovy ceny | iREPORT – music&style magazine. iREPORT – music&style magazine [online]. Copyright © iREPORT s.r.o. [cit. 2020-06-16]. Dostupné z: www.ireport.cz/clanky/style/bob-dylan-a-jeho-literarni-prinos-top-7-jeho-nejsilnejsich-pisnovych-textu

⁴¹ DORUŽKA, Lubomír – DORUŽKA, Petr. *Panoráma populární hudby 1918-1978, aneb, Nevšední písničkáři všedních dní*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1987.

⁴² Tamtéž.

⁴³ SOUNES, Howard. *Down the highway: život Boba Dylana*. Praha: Galén, c2010. ISBN 978-80-7262-683-0.

Jeho tvorba se dá označit jako trojrozměrná – mezi písněmi má prosté popěvky, které mohou být mainstreamové, hutné záplavy symbolických odkazů, které odpovídají proudu vědomí moderní prózy nebo poezie, ale i komentáře ke konkrétním událostem ve světě.⁴⁴

Bob Dylan do současnosti vydal 38 desek a stále koncertuje. Roku 2016 dokonce získal Nobelovu cenu za literaturu. Bylo to poprvé v historii, kdy ji získal textař a interpret.⁴⁵

Mezi nejvýznamnější alba, které Bob Dylan napsal, patří *Blonde On Blonde*, *Bringing It All Back Home*, *Highway 61 Revisited*, *The Times They Are a-Changin'* nebo *Shot Of Love*. K těm více komerčně úspěšným albům poté řadíme Nashville Skyline či Desire.⁴⁶

Jak již napovídá Dylanovo množství vydaných desek, písní napsal opravdu nespočet. Protože se tato práce zaměřuje právě na jeho písně protestní, jsou v následujících podkapitolách vybrány ty nejvýznamnější, které jsou podrobeny rozboru.

2.2.1 A HARD RAIN'S A-GONNA FALL

„A Hard Rain's A-Gonna Fall“, která může být do češtiny přeložena jako „Přijde hrozný liják“, je jedna z písní vydaných na druhé Dylanovo desce s názvem *The Freewheelin' Bob Dylan* z roku 1973. Byla však napsána už v létě roku 1962, na podnět uvěznění Martina Luthera Kinga Jr. v Albany ve státě Georgia.⁴⁷

V dubnu roku 1962 se na Kubě, která je pod vládou komunistického režimu a nachází se v relativně blízké vzdálenosti od Spojených států, objevili Američané odpalovací rampy sovětských raket. Prezident J. F. Kennedy řekl, že proti jakékoli kubánské agresi podnikne potřebné kroky. Sovětský vůdce Nikita Chruščov zase varoval, že útok na Kubu spustí jadernou válku. Dylan se nacházel ve věku, ve kterém ho mohli povolát do vojenské služby, některým jeho známým se to dokonce stalo, a tudíž si atmosféru blížícího se teroru dokázal velice dobře představit. Napsal tedy píseň o děsivé skutečnosti, která by přišla po jaderné apokalypse. Hovořil o ní jako o písni beznaděje nebo také písni hrůzy. Text v sobě obsáhl všechny autorovy obavy. Později se Dylan

⁴⁴ DORŮŽKA, Lubomír – DORŮŽKA, Petr. *Panoráma populární hudby 1918-1978, aneb, Nevšední písničkáři všedních dní*. 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1987.

⁴⁵ SOUNES, Howard. *Down the highway: život Boba Dylana*. Praha: Galén, c2010. ISBN 978-80-7262-683-0.

⁴⁶ KUHN, Tomáš. *Stručné dějiny populární hudby a jazzu pro studenty a učitele hudební výchovy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011. ISBN 978-80-261-0018-8.

⁴⁷ SOUNES, Howard. *Down the highway: život Boba Dylana*. Praha: Galén, c2010. ISBN 978-80-7262-683-0.

zmínil, že každý verš byl začátkem další písně, o které si myslel, že už ji nestihne napsat. V písni se s básnickým nádechem zpívá o atomových deštích, které pustoší krajinu, o stromech ronící krev a o křivolakých cestách, o mrtvých oceánech, o hořící ženě či dítěti obklopeném divokými vlky. Když byla píseň hotova, okamžitě s ní vyšel na podium. Skladba se stala senzací. Když v říjnu kubánská krize dospěla k vrcholu, zpívalo už píseň mnoho známých muzikantů.⁴⁸

Na konci října oznámil Nikita Chruščov, že budou rampy na Kubě demontovány, avšak ve vzduchu ještě nějakou dobu napětí viselo.⁴⁹

Dlouhé verše nenápadně zpívané jako poezie. Píseň je psána jako rozmluva matky a syna. Básník a spisovatel Allen Ginsberg řekl, že to byla Dylanova první píseň, kterou kdy vůbec slyšel a že jej rozbřečela.

Píseň také nahrálo mnoho slavných hudebníků. Můžeme jmenovat například Peta Seegera, Joan Baezovou, Ann Wilsonovou či Roberta Planta. Z českých umělců to byl Robert Křesťan.⁵⁰

2.2.2 MASTERS OF WAR

Píseň „Masters of War“ byla napsána v zimě na přelomu let 1962/1963 a vyšla na jaře roku 1963 na druhém studiovém albu, které nese jméno *The Freewheelin' Bob Dylan*. Jedná se zřejmě o nejlepší protiválečnou píseň, kterou Dylan napsal. Inspirací bylo zbrojení v rámci studené války.⁵¹

V této písni Dylan otevřeně promlouvá k lidem, kteří mají na svědomí války, a odsuzuje je. Je to jedna ze skladeb, ve kterých můžeme vycítit Dylanův vztek. Ačkoli písně z jeho rané tvorby vyjadřují nenásilnou formou nesouhlas či vizi apokalyptické budoucnosti, jako je to například u písně „A Hard Rain's a-Gonna Fall“, právě v této Dylan tvrdě odsuzuje válku. Jeho nenávisť směřována k lidem, kteří mohou za války. Píseň je velice upřímnou výpovědí. Jedna z nejkřutějších slok, kterou kdy napsal, je obsažena právě v závěru této skladby: *"And I hope that you die / And your death'll come soon / I will follow your casket/ In the pale afternoon / And I'll watch while you're lowered / Down to your deathbed / And I'll stand over your grave / 'Til I'm sure that you're dead."* Čili českém

⁴⁸ SOUNES, Howard. *Down the highway: život Boba Dylana*. Praha: Galén, c2010. ISBN 978-80-7262-683-0.

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ A Hard Rain's a-Gonna Fall - Wikipedia. [online]. [cit. 2020-06-10] Dostupné z: en.wikipedia.org/wiki/A_Hard_Rain%27s_a-Gonna_Fall

⁵¹ SOUNES, Howard. *Down the highway: život Boba Dylana*. Praha: Galén, c2010. ISBN 978-80-7262-683-0.

překlady: „*A doufám, že zemřete / A že vaše smrt přijde brzy / Budu sledovat vaši rakev / V ledém odpoledni / A budu sledovat, jak je spouštěna dolů / Do vašeho lůžka smrti / A budu stát u vašeho hrobu / Dokud si nebudu jist, že jste mrtví.*“⁵²

Tak jako u většiny písní, které složil za svého mládí, byl Dylan obviněn z vykradení cizí melodie. Folková veteránka Jean Ritchierová odhalila, že nápěv vychází z lidové písně Fair Nottamun Town, která po generace patřila jejímu rodu. Chtěla po Dylanovi, aby bylo u písně uvedeno, že se jedná o její aranžmá. Místo toho ji však Dylanovi právníci vyplatili 5000 dolarů a dohodli se, že Jean již nebude vznášet žádné další nároky.⁵³

V dnešní době píseň znovu nahrál velice známý hudebník Ed Sheeran v roce 2013, tedy po 70 letech od jejího vydání.

2.2.3 THE TIMES THEY ARE A CHANGIN'

„The Times They Are A-Changin'“ je píseň, kterou Dylan napsal a vydal jako titulní skladbu k jeho albu z roku 1964, které nese totožné jméno. Tuto píseň napsal jako úmyslný pokus o vytvoření hymny za změnu tehdejší doby.⁵⁴

Text písně volal po semknutí mladé generace v dobách, kdy Amerika procházela významnými změnami. Vyzýval v ní rodiče, aby raději ustoupili stranou, jestliže nejsou schopni podat pomocnou ruku. Dylan ve své písni mladší generaci zpívá, že právě oni jsou ti, kdo zdědí tento svět.⁵⁵

Píseň je ojedinělá tím, že je na Dylanovu tvorbu neobvykle naivní. Právě ona naivita přináší do této písně osvěžení. Při zamýšlení se nad jeho texty se může zdát, že je Dylan mladík s duší sečtělého muže. Tuto skladbu napsal ve svých třiatdvaceti letech, což jen dokazuje jeho nezpochybnitelný cit pro oslovení posluchače psaným slovem. Ukazuje nám, že více než zpěvák či muzikant je Dylan básník a vypravěč.⁵⁶

⁵² TOP 10 skladeb Boba Dylana: Držitel Nobelovy ceny čerpal inspiraci ve válkách, literatuře i sociálních otázkách | iREPORT – music&style magazine. *iREPORT – music&style magazine* [online]. Copyright © iREPORT s.r.o. [cit. 2020-06-10]. Dostupné z: www.ireport.cz/clanky/style/top-10-skladeb-boba-dylana-drzitel-nobelovy-ceny-cerpal-inspiraci-ve-valkach-literature-i-socialnich-otazkach

⁵³ SOUNES, Howard. *Down the highway: život Boba Dylana*. Praha: Galén, c2010. ISBN 978-80-7262-683-0.

⁵⁴ Artists. Official Charts - Home of the Official UK Top 40 Charts [online]. Copyright © The Official UK Charts Company 2022 [cit. 25.04.2022]. Dostupné z: www.officialcharts.com/search/artists/bob-dylan/

⁵⁵ SOUNES, Howard. *Down the highway: život Boba Dylana*. Praha: Galén, c2010. ISBN 978-80-7262-683-0.

⁵⁶ TOP 10 skladeb Boba Dylana: Držitel Nobelovy ceny čerpal inspiraci ve válkách, literatuře i sociálních otázkách | iREPORT – music&style magazine. *iREPORT – music&style magazine* [online]. Copyright ©

Píseň nahrála také skupina Byrds, která ji vydala na svém druhém studiovém albu *Turn! Turn! Turn!* z roku 1965. V roce 2010 tuto píseň Bob Dylan zazpíval v Bílém domě americkému prezidentovi Baracku Obamovi, když od něj přebíral vysoké státní vyznamenání National Medal Of Arts. Tato píseň byla použita i v reklamě firmy Coopers & Lybrand.⁵⁷

2.2.4 HURRICANE

Píseň „Hurricane“, česky „Hurikán“, vydána roku 1975, přispěla roku 1976 k znovuotevření procesu s boxerem Rubinem „Hurricanem“ Carterem, který byl obžalován a odsouzen za nejasných okolností k doživotnímu trestu. Je to ukázka přímé političnosti a sociální angažovanosti. Afroamerický boxer byl obviněn z trojnásobné vraždy.

Píseň byla napsaná 13 let po slavném projevu „I Have a Dream“ Martina Luthera Kinga, 7 let po schválení posledního zákona proti rasové diskriminaci. Svou tematikou rasismu je stále aktuální. Dylan navázal na několik dřívějších písní, označovaných jako protest songy, ve kterých zpívá o rasově motivovaných vraždách či hovoří proti válce.⁵⁸

Píseň byla napsána na základě autobiografické knihy Rubina Cartera „The Sixteenth Round: From Number 1 Contender to #45472“ (Šestnácté kolo: Z kandidáta na jedničku k číslu 45472), která mu byla zaslána. Na popud této knihy navštívil Dylan Cartera ve vězení. Označení „Number 1 Contender“ odkazovalo na fakt, že Rubin Carter měl velkou šanci stát se šampionem střední váhy. Číslo 45472 bylo pak jeho vězeňským číslem.⁵⁹

Bob Dylan na písni spolupracoval s Jacquesem Levym, americkým skladatelem písní. Skladba Hurricane vypráví celý příběh případu v osmi minutách. Nechybí popis postav ani porovnání protichůdných svědectví. Jedná se tedy i dosti výstižný reportérský výkon. Písni nechybí také dramaticčnost, začátek by měl evokovat noční výstřely z pistole.

V refrénu písně se opakuje: *"Here comes the story of the Hurricane / The man the authorities came to blame / For something that he never done / Put in a prison cell, but*

iREPORT s.r.o. [cit. 2020-06-17]. Dostupné z: www.ireport.cz/clanky/style/top-10-skladeb-boba-dylana-drzitel-nobelovy-ceny-cerpai-inspiraci-ve-vaikach-literature-i-socialnich-otazkach

⁵⁷ SOUNES, Howard. *Down the highway: život Boba Dylana*. Praha: Galén, c2010. ISBN 978-80-7262-683-0.

⁵⁸ Bob Dylan a jeho literární přínos: TOP 7 nejsilnějších písňových textů laureáta Nobelovy ceny | iREPORT – music&style magazine. iREPORT – music&style magazine [online]. Copyright © iREPORT s.r.o. [cit. 2020-06-10]. Dostupné z: www.ireport.cz/clanky/style/bob-dylan-a-jeho-literarni-prinos-top-7-jeho-nejsilnejsich-pisnovych-textu

⁵⁹ Bob Dylan - Hurricane - text, překlad - KaraokeTexty.cz. Karaoke texty, texty písní, youtube videoklipy, fotky [online]. [cit. 2020-06-10] Dostupné z: www.karaokecety.cz/texty-pisni/bob-dylan/hurricane-140533

one time he could-a been / The champion of the world.". V překladu by to bylo: „*Tohle je příběh o Hurikánovi / O muži, kterého úřady obvinily / Za něco, co nikdy neudělal / Dali ho do vězeňské cely, ale přitom mohl být jednou / Mistrem světa*".⁶⁰

Na druhou stranu, text postrádá určitou plastičnost, Carter měl od útlého mládí násilnické sklony a udělal i několik přečinů, například krádež peněženky. Několikrát byl zavírán do nápravných zařízení. O tom se však Dylan nezmiňuje. Nutno podotknout, že Carter byl po více než osmnácti letech ve vězení propuštěn po shledání nevinným, odsouzení bylo prý motivované rasismem.⁶¹

Roku 1999 vyšel film *The Hurricane*, česky *Hurikán v ringu*, který vypráví Carterův příběh a kde se Dylanova píseň *Hurricane* opět objevuje.

2.3 U2

U2 je dodnes fungující irská rocková skupina, která vznikla roku 1978. Její úplný zrod však můžeme počítat již od roku 1976, kdy se rozhodl teprve čtrnáctiletý začínající bubeník Larry Mullen Jr. založit kapelu. Upořádal domácí konkurz, ze kterého vzešla kapela s názvem *Feedback*. Kapela původně hrála převzaté písně. Po osmnácti měsících trvání se přejmenovali na *The Hype* a pod tímto názvem vyhráli soutěž v Limericku. Získali peněžní odměnu a také možnost vytvořit demo nahrávku ve studiu.⁶²

Na radu Steva Averilla si kapela změnila roku 1978 název na U2. Název byl vybrán, protože měl jisté podobnosti k některým skutečným věcem - letadlo Lockheed U-2 nebo ponorka U2, číslo linky metra v Berlíně, ale přitom nenaznačovalo nic konkrétního. Podle některých zdrojů se však jedná o úmyslnou slovní hříčku. U2 – "You Too," neboli v češtině „Ty také.“⁶³ Může se jednat o náznak, že hudbu může dělat každý, kdo jí fandí.⁶⁴

Členy této kapely jsou Bono „Vox“, vlastním jménem Paul David Hewson - zpěv, kytara, „The Edge,“ vlastním jménem David Howell Evans – kytara, občasné klávesy, doprovodné vokály, Adam Clayton – baskytara a Larry Mullen, Jr. – bicí a perkuse.

⁶⁰ TOP 10 skladeb Boba Dylana: Držitel Nobelovy ceny čerpal inspiraci ve válkách, literatuře i sociálních otázkách | iREPORT – music&style magazine. *iREPORT – music&style magazine* [online]. Copyright © iREPORT s.r.o. [cit. 2020-06-10]. Dostupné z: www.ireport.cz/clanky/style/top-10-skladeb-boba-dylana-drzitel-nobelovy-ceny-cerpal-inspiraci-ve-valkach-literature-i-socialnich-otazkach

⁶¹ SOUNES, Howard. *Down the highway: život Boba Dylana*. Praha: Galén, c2010. ISBN 978-80-7262-683-0.

⁶² MCCORMICK, Neil. *U2 o U2*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-305-5.

⁶³ ASSANTE, Ernesto. *U2: minulost, současnost, budoucnost*. Přeložil Petr ČERVENÝ. Praha: Dobrovský, 2017. Knihy Omega. ISBN 978-80-7390-670-2.

⁶⁴ KUHN, Tomáš. *Stručné dějiny populární hudby a jazzu pro studenty a učitele hudební výchovy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011. ISBN 978-80-261-0018-8.

Hudební styl U2 má kořeny v post-punku, postupně se vyvinul dále, ale zachoval hymnickou kvalitu postavenou na Bonových expresivních vokálech a na efektech kytarových textur kytaristy Edge. Jejich texty, často zdobené duchovními obrazy, se zaměřují na osobní a sociopolitická témata. Populární se také stala jejich živá vystoupení a skupina také během kariéry uspořádala několik ambiciózních a propracovaných turné.⁶⁵

Již jejich první album *Boy* kapele předurčilo slibnou hudební budoucnost. Dalším úspěšným albem se stalo *War* z roku 1983 se singly „Sunday Bloody Sunday“ a „Pride (In the Name of Love)“. Tyto písně pomohly U2 vytvořit pověst politicky a společensky uvědomělé kapely. V polovině 80. let se stali světově známí svým živým vystupováním, zdůrazněným na Live Aid v roce 1985. Jejich páté album *The Joshua Tree* z roku 1985 z nich posléze udělalo mezinárodní hvězdy a bylo jejich největším úspěchem, a to jak komerčním, tak i kritickým. V hudebních žebříčcích po celém světě dosahovalo album předních příček a pocházejí z něj jejich jedinečné hity „With Or Without You“ a „Still Haven't Found What I'm Looking For“.⁶⁶

U2 vydali do této chvíle 14 studiových alb a dohromady 83 singlů. Mají písně, které jsou po textové stránce založené na náboženské víře členů kapely - "Gloria", "With a Shout". Vytvořili také písně, v jejichž textech se objevují politické motivy – „Pride“, „Sunday Bloody Sunday“, „Walk On“, „Bullet the Blue Sky“, „Miss Sarajevo“, „Please“ nebo také „Mothers of the Disappeared“. Asi nejznámější politickou písní se stala již výše zmiňovaná „Sunday Bloody Sunday“.⁶⁷

2.3.1 SUNDAY BLOODY SUNDAY

Píseň „Sunday Bloody Sunday“, česky „Krvavá neděle“ nebo také „Mizerná neděle“, je píseň z alba *War*, které skupina U2 vydala roku 1983. Na albu zazněla jako úvodní.⁶⁸

Jedná se o nejvíce politickou píseň této hudební skupiny. Odkazuje na incident, který se stal 30. ledna 1972 a je známý jako tzv. „Krvavá neděle“. Tento masakr se odehrál ve městě Londonderry v Severním Irsku, při němž bylo britskými vojáky zabito čtrnáct neozbrojených účastníků protestního pochodu a mnoho dalších bylo zraněno. Mezi oběti se

⁶⁵ MCCORMICK, Neil. *U2 o U2*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-305-5.

⁶⁶ Tamtéž.

⁶⁷ ASSANTE, Ernesto. *U2: minulost, současnost, budoucnost*. Přeložil Petr ČERVENÝ. Praha: Dobrovský, 2017. Kniha Omega. ISBN 978-80-7390-670-2.

⁶⁸ Sunday Bloody Sunday - Wikipedia. [online]. [cit. 2020-06-12] Dostupné z: cs.wikipedia.org/wiki/Sunday_Bloody_Sunday

počítá i sedm nezletilých. To vše se stalo před zraky svědků a novinářů. Ti vypověděli, že několik obětí bylo střeleno i do zad.⁶⁹

V písni se kromě odkazů na tuto událost objevují citace z Bible. Píseň končí výzvou ke křesťanům, aby mezi sebou přestali bojovat a přijali Ježíšovy myšlenky. Skladba má válečný rytmus hry na bicí, jednoduchý, ale drsný kytarový riff a harmonickou melodii. Píseň se hraje v tempu 103 tepů za minutu v 4/4 v taktu. Začíná militaristickým bubnováním a slyšíme i elektrické housle. Poté se přidává níže zmiňovaný kytarový riff. Agresivní bubínek udává rytmus, který slouží k udržení vojenského rázu.⁷⁰

Toto je kytarový riff z písně Sunday Bloody Sunday.

Text poté začíná znělým sloganem: *“I can’t believe the news today / I can’t close my eyes and make it go away / How long, how long must we sing this song?”* V překladu: *„Dnes nemohu uvěřit zprávám / Nemohu zavřít oči a nechat je odejít / Jak dlouho, jak dlouho musíme zpívat tuto píseň?”* V refrénu se poté stále opakuje zvolání: *„Sunday, bloody Sunday“* neboli *„Neděle, krvavá neděle“*.⁷²

2.4 SEX PISTOLS

Sex Pistols, anglická punková kapela, která byla založena v roce 1975. Se skupinou byl od začátku spojen oděvní obchodník a manažer Malcolm McLaren, který vytvářel její výraznou image. Jeho obchod se specializoval na tzv. „anti-módu“ a prodávaly se tam

⁶⁹ Eamonn McCann: *The Bloody Sunday Inquiry - The Families Speak Out*, London, Pluto Press 2006, ISBN 0-7453-2510-6.

⁷⁰ Sunday Bloody Sunday - Wikipedia. [online]. [cit. 2020-06-12] Dostupné z: [cs.wikipedia/wiki/Sunday_Bloody_Sunday](https://cs.wikipedia.org/wiki/Sunday_Bloody_Sunday)

⁷¹ File:Sunday Bloody Sunday riff A.svg - Wikipedia. [online]. [cit. 2020-06-12] Dostupné z: en.wikipedia.org/wiki/File:Sunday_Bloody_Sunday_riff_A.svg

⁷² 'Sunday Bloody Sunday' | Top 10 Protest Songs | TIME.com. [online]. Copyright © 2020 TIME USA, LLC. All rights reserved. [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: entertainment.time.com/2010/05/04/kent-state-40-years-later-top-10-protest-songs/slide/sunday-bloody-sunday-1983-u2/

závěsy, fetišistické zboží a potrhaná trička, která později zpopularizovala punkové hnutí. Kapelu původně tvořili zpěvák Johnny Rotten, kytarista Steve Jones, bubeník Paul Cook a baskytarista Glen Matlock. Právě Glen Matlock z kapely později, v roce 1977, odešel a nahradil jej Sid Vicious. Již z počátku dávali do hraní obrovské množství energie, ozvláštěnou stylizací do úlohy rebelů, kteří odmítají napodobovat již existující rockové hvězdy. Avšak všichni členové hudební skupiny nebyli vůbec zdatní muzikanti.

Sex Pistols jsou často označováni za iniciátory punkového hnutí ve Velké Británii. Jejich koncerty v roce 1976 zvyšovali svou negativní reputaci a zároveň začínali podněcovat jejich posluchače k násilnostem.

Roku 1977 jim vyšel singl „God Save the Queen“ a vydavatelství A&M Records s nimi na tento podnět rozvázalo smlouvu. I přesto se tato píseň dostala v na první příčku britské hitparády.⁷³

Kapela neměla dlouhého trvání, působila dohromady pouze tři roky. Za tu dobu stihla vydat čtyři singly a natočit jedno studiové album. Album vyšlo roku v říjnu roku 1977 a neslo název *Never Mind the Bollocks, Here's the Sex Pistols*. Obsahovalo například písně jako „God Save the Queen“, „Anarchy in the U.K.“, „Pretty Vacant“ či „Seventeen“.⁷⁴

2.4.1 GOD SAVE THE QUEEN

„God Save the Queen“ je protestní punková píseň, která kapele vyšla jako singl. Byla vydána 27. května 1977 a velkou částí veřejnosti byla považována za útok na královnu Alžbětu II. a britskou monarchii. Píseň se totiž jmenuje úplně stejně jako britská hymna. V době svého vzniku vzbuzovala kontroverzi především tím, že označovala britskou monarchii jako „fašistický režim“ a tvrzením, že Anglie nemá budoucnost – proto heslo „No Future“.⁷⁵

Kapela byla nejprve rozhodnuta píseň pojmenovat právě „No Future“, už jen díky tomu, že se toto punkové heslo v textu mnohokrát opakuje, ale jejich manažer Malcolm McLaren podotknul, že se blíží 25. výročí královniny vlády, tudíž je přemluvil, aby ji přejmenovali na „God Save the Queen“ a počkali s jejím vydáním přímo na toto výročí. Mnoho lidí se domnívá, že byla napsána přímo k tomuto výročí, což ale není pravda. Paul

⁷³ KUHN, Tomáš. *Stručné dějiny populární hudby a jazzu pro studenty a učitele hudební výchovy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011. ISBN 978-80-261-0018-8.

⁷⁴ Sex Pistols – Wikipedie. [online]. [cit. 2020-06-24] Dostupné z: cs.wikipedia.org/wiki/Sex_Pistols

⁷⁵ God Save the Queen (píseň, Sex Pistols) – Wikipedie. [online]. [cit. 2020-06-24] Dostupné z: [cs.wikipedia.org/wiki/God_Save_the_Queen_\(p%C3%ADse%C5%88,_Sex_Pistols\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/God_Save_the_Queen_(p%C3%ADse%C5%88,_Sex_Pistols))

Cook tvrdí: „*Nebylo to napsáno ke královnině výročí. Tehdy jsme o tom nevěděli. Nebylo naší snahou s tím přijít a všechny šokovat*“.⁷⁶ Johnny Rotten vysvětluje text písně následovně: „*Nenapíšete píseň jako God Save the Queen, protože nenávidíte Angličany. Napíšete takovou píseň, protože je máte rádi a je vám zle z toho, jak se s nimi špatně zachází*“.⁷⁷ Jeho záměrem bylo pravděpodobně vzbudit sympatie britské dělnické třídy a všeobecný odpor k monarchii.⁷⁸

Rotten se později vyjádřil, že píseň nebyla zaměřena proti královně Alžbětě II., ale měla kritizovat úctu, které se královská rodina obecně těšila. Píseň vyjadřující neúctu k monarchii vyvolala po zemi široké pobouření.

Populární singl se vyšplhal až na druhé místo oficiálního žebříčku stanice BBC, dodnes se však objevují spekulace, že mohl být ve skutečnosti nejprodávanější, ale byl přesunut až na druhé místo, protože píseň byla přijímána jako urážlivá. Na neoficiálním žebříčku NME⁷⁹ se ale píseň umístila přímo na prvním místě. Později byla píseň zakázána BBC a Independent Broadcasting Authority⁸⁰, která měla právo regulovat nezávislá komerční rádia, čímž byla z médií prakticky odstraněna. Po tomto kroku některé obchody odmítly singl prodávat.⁸¹

2.5 THE CRANBERRIES

Hudební skupina The Cranberries vznikla roku 1990. Má kořeny v Irsku a po skupině U2 ji proto všeobecně můžeme považovat za druhou nejúspěšnější irskou hudební skupinu. V roce 1989 se v Limericku dala dohromady hudební sekce, konkrétně bratři Mike Hogan – baskytara, Noel Hogan – kytara, a jejich kamarád Fergal Lawler – bicí. Trojice byla inspirována hudbou The Cure, The Smiths, New Order nebo Joy Division a začínala na „coverování“ jejich písní. Zpěvákem kapely se stal na velice krátkou chvíli Niall Quinn. Již v té době se snažili o vlastní tvorbu. Zpěvačka Dolores O'Riordan se ke skupině přidala právě po odchodu Nialla, tedy roku 1990. Hned jejich první EP album, které bylo vydáno po pár měsících jejich působení, mělo úspěch. Jmenovalo se *Nothing Left at All*.

⁷⁶ God Save the Queen (píseň, Sex Pistols) – Wikipedie. [online]. [cit. 2020-06-24] Dostupné z: [cs.wikipedia.org/wiki/God_Save_the_Queen_\(p%C3%ADse%C5%88,_Sex_Pistols\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/God_Save_the_Queen_(p%C3%ADse%C5%88,_Sex_Pistols))

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Britský hudební magazín, který se zabývá populární hudbou.

⁸⁰ Britský regulační orgán pro komerční televizi a obchodní či nezávislé rozhlasové vysílání.

⁸¹ God Save the Queen (píseň, Sex Pistols) – Wikipedie. [online]. [cit. 2020-06-24] Dostupné z: [cs.wikipedia.org/wiki/God_Save_the_Queen_\(p%C3%ADse%C5%88,_Sex_Pistols\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/God_Save_the_Queen_(p%C3%ADse%C5%88,_Sex_Pistols))

I přesto, že nejprve nebyla kapela v Anglii příliš oblíbená, vydala se v roce 1993 na turné po Británii s kapelou Belly. Turné po Evropě absolvovala s kapelou Hothouse Flowers a po Americe s kapelou Suede. Do Irska se po těchto cestách vraceli již jako hvězdy.⁸²

Kapela se roku 2003 rozpadla a její členové se začínají věnovat vlastním kariérám. Zpátky na pódia se vrátila až roku 2009. Zavítali i do České republiky, a to hned dvakrát – roku 2010 na vystoupení na festivalu Colours of Ostrava a roku 2012 zde měli v rámci světového turné koncert k desce *Roses* v Praze v Tipsport aréně.⁸³

Společně fungují až do roku 2018, kdy umírá ve věku 46 let zpěvačka Dolores. Našli ji bez známek života na hotelovém pokoji. Příčina její smrti nebyla ihned zveřejněna. Až po více než půl roce se ukázalo, že Dolores zemřela ve vaně na následky otravy alkoholem.⁸⁴

Kapela The Cranberries vydala celkem 8 studiových alb. Můžeme jmenovat například alba *No Need to Argue*, *To the Faithful Departed*, *Wake Up and Smell the Coffee* či *Roses*. Mezi jejich největší hity patří skladby „Dreams“, „Linger“, „Put Me Down“, „Ode to My Family“, „Animal Instinct“, „When You Are Gone“ nebo „Zombie“. Právě protestní píseň „Zombie“ získala prestižní ocenění stanice MTV The Greatest Hit Of The Year.⁸⁵

2.5.1 ZOMBIE

Protestní píseň „Zombie“ vyšla roku 1994 na albu *No Need to Argue*. Autorkou písně je sama zpěvačka Dolores. Píseň odsuzuje násilí spojené s konfliktem v Severním Irsku. Byla napsána jako reakce na smrt dvou malých chlapců - Johna Ballana, kterému byli tři roky a Tima Parryho, kterému bylo dvanáct. Byli zabiti při bombovém atentátu, který provedla teroristická skupina IRA ve Warringtonu v severozápadní Anglii – jednalo se o výbuchy dvou bomb, které byly ukryté v odpadkových koších. Johnathan Ball zemřel na místě incidentu a druhý chlapec, Tim Parry, přišel o život v důsledku smrtelných zranění hlavy o pět dní později. Dalších 54 lidí bylo zraněno, někteří velmi vážně. Oba chlapci šli pouze nakupovat.

⁸² Biography | Cranberries World [online]. [cit. 2020-06-25] Dostupné z: cranberriesworld.com/crancyclopedia/biography/

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Byla to nehoda. Zpěvačka skupiny Cranberries se opilá utopila ve vaně - Novinky.cz. Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu [online]. Copyright © 2003 [cit. 2020-06-25]. Dostupné z: www.novinky.cz/kultura/clanek/byla-to-nehoda-zpevacka-skupiny-cranberries-se-opila-utopila-ve-vane-40069745

⁸⁵ Biography | Cranberries World [online]. [cit. 2020-06-25] Dostupné z: cranberriesworld.com/crancyclopedia/biography/

„Zombie“ je stylisticky odlišná od předchozích skladeb skupiny. Píseň byla původně napsána jen na akustickou kytaru, na zkouškách obdržela těžký kytarový riff, který není pro The Cranberries příliš charakteristický a je blízký spíše zvuku post-grunge/alternativnímu metalu. Mezzosopránový hlas zpěvačky Dolores v této písni není klasický liltin⁸⁶. Vytváří v ní ostrý zlom, z hrudníkového rejstříku přechází do hlavového tónu neboli falsetu ve druhé slabice slova „Zombie“. Dá se říci, že prakticky jódluje.

Mikael Wood z Los Angeles Times napsal o zpěvu Dolores, že tlačí svůj hlas do zubatého extrému, aby ztělesnila bolest, kterou cítila z této události.⁸⁷

Hudební videoklip byl natočen v Belfastu v Severním Irsku, objevují se v něm tudíž se skutečnými a autentickými záběry. Ve videu je Dolores celá pokryta zlatým make-upem a zobrazuje se před křížem se skupinou chlapců pokrytých stříbrným make-upem. Videoklip zahrnuje také záběry na místní děti hrající válečné hry, záběry na kapelu, ukazuje britské vojáky a také obsahuje záběry různých nástěnných maleb.⁸⁸

Samuel Bayer, kameraman a režisér hudebního klipu k písni „Zombie“, v prosinci 2017 hovořil o natáčení: „*Vzpomínám si, když jsem jel do Belfastu, kde jsme natáčeli a já vyšel ven s kamerou do tohoto obleženého a tichého města, kde na mě nějaký voják vytáhl zbraň. Bylo to na místě, kde jsem asi úplně neměl být, ale chtěl jsem se ponořit do toho, o čem byla Irská identita. Tato píseň jeho historii, duši, krvi a bolesti.*“⁸⁹

2.6 EMINEM

Eminem, vlastním jménem Marshall Bruce Mathers III., se narodil 17. října roku 1972 v Saint Joseph v Missouri ve Spojených státech amerických. Můžeme ho označit jako jednoho z nejúspěšnějších amerických rapperů. Dále je také hudební producent, herec a zakladatel nahrávací společnosti Shady Records. Byl také členem detroitské skupiny D12.

Marshall byl spíše zakřiknuté dítě, stal se obětí závažné šikany, kdy mu bylo jednou způsobeno i zranění hlavy, o kterém později složil píseň „Brain Damage“. O rap se zajímal už jako teenager. Od svých čtrnácti let začal aktivně vystupovat se skupinou Soul Intent. V roce 1996 vydal svoje první nezávislé album *Infinite*, následované albem *Slim Shady EP* v

⁸⁶ Liltin je forma tradičního zpěvu v oblastech Irska a Skotska. Tuto formu popisujeme jako „ústní zpěv“. Podobá se scatu.

⁸⁷ The Story Behind The Song: The Cranberries - Zombie | Louder. *Together we're Louder | Louder* [online]. Copyright © [cit. 22.05.2022]. Dostupné z: www.louder.com/features/the-story-behind-the-song-the-cranberries-zombie

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ Attention Required!. Attention Required! [online]. [cit. 2020-06-25] Dostupné z: www.hungertv.com/feature/meet-samuel-bayer-the-man-behind-your-favourite-90s-music-videos/

roce 1997. Hip hopová scéna si ho oblíbila, protože byl jiný než ostatní, pro jeho komiksový styl, a také pro to, že je bílý. Neřešilo to však jeho špatnou finanční situaci. Eminem proto musel stále pracovat a za minimální mzdu myl nádobí v restauraci. Z této práce byl však dvakrát vyhozen, jelikož začal mít problémy se zákonem. V té době měl s jeho přítelkyní Kim Scott již malou dceru a finanční problémy je vedly k tomu, aby bydleli spolu s Marshallovou matkou v malém mobilním domku. Finanční problémy i závislost na návykových látkách dokonce zapříčinily nepovedený pokus o sebevraždu.⁹⁰

Jeho hudební práce mu přinesla patnáct prestižních hudebních cen Grammy a v roce 2002 i cenu Oscar od akademiků za nejlepší píseň, a to „Lose Yourself“ z jeho filmu 8. míle. Eminem v něm vyniká jako herec, zahrál si v něm hlavní roli inspirovanou svým životem. V roce 2009 byl společností Billboard vyhlášen nejlepším umělcem dekády a v roce 2013 získal ocenění umělec roku při historicky prvním ročníku Youtube Music Awards. Při udělování cen MTV EMA pak získal i cenu pro nejlepšího hip hopového umělce a cenu Global Icon.⁹¹

Eminem má doposud na svém kontě 11 studiových desek, 4 kompilační alba a 3 EP. Z čehož jeho nejúspěšnějšími alby jsou: *The Marshall Mathers LP* z roku 2000 a *The Eminem Show* z roku 2002, kterých se dohromady prodalo okolo 40 milionů kusů celosvětově a obě získala ocenění diamantová deska od společnosti RIAA. Jeho největšími hity pak jsou písně: „Lose Yourself“, „Not Afraid“, „Love the Way You Lie“ (ft. Rihanna) a „The Monster“ (ft. Rihanna), které všechny dosáhly na první místo v žebříčku Billboard Hot 100. Eminem je nejúspěšnější rapper co do počtu prodaných alb.

Eminem je stále hudebně činný. Má v hudebním světě spoustu nepřátel, za zmínku stojí například bostonský rapper Benzino, hip-hopový/rockový zpěvák Everlast, americký rapper Machine Gun Kelly nebo Fred Durst z kapely Limp Bizkit.⁹²

2.6.1 MOSH

„Mosh“ je protest song, který Eminem vydal dne 26. října 2004 jako druhý singl ze svého pátého studiového alba *Encore*. Datum vydání naznačuje, že byl uveřejněn těsně před

⁹⁰ Eminem - životopis, diskografie - PísneČesky.cz. PísneČesky.cz - překlad písní [online]. Copyright © [cit. 2020-06-26]. Dostupné z: www.pisnecesky.cz/eminem

⁹¹ HASTED, Nick. *The Dark Story of Eminem (Updated Edition)*; Omnibus Press, 2011. INSB 9781849384582

⁹² Tamtéž.

americkými volbami v roce 2004. Velkou roli zde hrál také hudební videoklip. Vyzývá v něm občany, aby volili proti politikovi Georgovi W. Bushovi.⁹³

Převážně animované video začíná tím, že Eminem čte „My Pet Goat“ vzhůru nohama v učebně plné dětí. O chvíli později se však přesouvá ke své obvyklé formě sarkastické kritiky a k textům odrážejícím upřímnou politickou vášeň. V části klipu můžeme vidět například, jak Eminem stojí před zdi. Na zdi se nachází novinové titulky jako "Bush Knew", „Bush Declares War“, „Congress OKs \$87 Billion“ a „Blechtell“, do češtiny výše uvedené můžeme přeložit jako „Bush věděl“, nebo „Bush vyhláší válku“. Vidíme vojáka, který se vrací domů z války, jen aby našel svoji manželku, která mu podala dopis, ve kterém v překladu stojí: „Vážený Kelly, byl jsi znovu přidělen do Iráku.“. Když voják přečte oznámení, v jeho očích je vidět šok, strach a pobouření, když v tu chvíli důrazně řekne „F**k Bush.“ Později vidíme ženu, která otevírá oznámení o vystěhování, zatímco její děti sledují, jak Bush mluví v televizi o „snížení daní“.⁹⁴

„Mosh“ má tlukotový rytmus zvyšující pocit naléhavosti písně. V písni přímo křičí: „*Let the President answer on high anarchy / Strap him with an AK-47, let him go / Fight his own war / Let him impress daddy that way / No more blood for oil, we got our battles to fight on our own soil.*“ V českém překladu je to: „*Nechť prezident odpoví na vysokou anarchii / Dejte mu zbraň AK-47, nechte ho jít / Bojovat proti vlastní válce / Nechte ho tímto způsobem zapůsobit na tatínka / Už žádná krev kvůli ropě, máme vlastní bitvy, abychom bojovali na naší vlastní půdě.*“⁹⁵

2.7 DALŠÍ PŘEDSTAVITELÉ ZAHRANIČNÍHO PROTEST SONGU

Zahraničních představitelů protestsongů existuje mnoho, samotných protestsongů tudíž ještě více. Do této práce by se všechny rozhodně nevešly. Některé z nich by však měli být zmíněny.

„Killing In The Name“ od Rage Against The Machine je píseň, která byla popsána jako vyčerpávající proslov proti chybám americké společnosti na popud brutálního zbití Afroameričana Rodneyho Kinga policií v Los Angeles. Green Day a píseň „American Idiot“, která byla napsána jako reakce na amerického prezidenta George W. Bushe a na

⁹³ FLOTA, Brian. *The Politics of Post-9/11 Music: Sound, Trauma, and the Music Industry in the Time of Terror*; Routledge, 2016. ISBN 9781138273412

⁹⁴ Eminem Mosh against Bush | SabrangIndia. Sabrang India: Latest & Breaking News Related To Human Rights, Law & Order & More Read the latest news related to human rights, politics & more from India and around the world [online]. Copyright © Copyright 2004 The Nation [cit. 2020-06-26] Dostupné z:

www.sabrangindia.in/breaking-barriers/eminem-mosh-against-bush

⁹⁵ Tamtéž.

válku v Iráku. Radiohead a píseň „Idioteque“, která odkazuje k problému globálního oteplování. No Doubt a „Just A Girl“, která se snaží vyjádřit sexismus v rockovém průmyslu. N.W.A a „F**k Tha Police“, upozorňuje na rozpor mezi černošskou městskou mládeží a policií z Los Angeles, píseň vyjadřuje odpor vůči policejní brutalitě a rasismu. Bruce Springsteen a „Born In The U.S.A.“, která byla přijata jako hymna druhé volební kampaně prezidenta Ronalda Reagana. Springsteen byl pobouřen, protože jeho píseň byla o tom, jak stát zanedbával vietnamské válečné veterány. Tom Robinson a píseň „Glad To Be Gay“, která pojednává o homosexualitě. Hozier, Mavis Staples a píseň „Nina Cried Power“, ve které se zpěvák ohlíží zpět na sto let protestů proti občanským právům hlasem Mavise Staplese, jehož otec byl přítelem s Martinem Lutherem Kingem Jr. Pink a její „Dear Mr. President“, kde mluví právě k v názvu uvedené hlavě státu. Konkrétně se jednalo o George W. Bushe.⁹⁶

⁹⁶ The 50 Greatest Protest Songs. Radio X | Get Into The Music [online]. Copyright © [cit. 2020-06-27]
Dostupné z: www.radiox.co.uk/features/x-lists/best-protest-songs/

3 ČESKÁ FOLKOVÁ PÍSEŇ

Česká folková píseň je poměrně mladým fenoménem české kultury. I přesto prošla od svého vzniku zajímavým, diskutovaným a doposud neukončeným vývojem. Pro téma protestní písně v Česku je třeba si objasnit alespoň stručně také českou folkovou píseň, jelikož všechny další rozebírané písně se budou dotýkat tohoto žánru.

3.1 FOLKOVÁ PÍSEŇ V ČESKÝCH ZEMÍCH (V ČESKÉM KONTEXTU)

Navzdory tomu, že folk vznikl již na přelomu 50. a 60. let 20. století, do Evropy a k nám se dostal se značným zpožděním. Toto zpoždění činilo cirka deset let a největší rozkvet v Čechách a na Moravě zažila folková píseň v 70. – 80. letech.

Uvnitř českého žánru folkové písně bychom mohli specifikovat „podžánry“ podle přístupu ke zpracování tématu: epický, lyrizující, humorný, satirický, bluesový. Taktéž bychom mohli hledat „mezižánry“ podle toho, ke kterému jinému žánru tíhnou, zda k folklóru, k tramské písni, k písni populární, k rocku či právě k naší písni politické.

Žánr české folkové písně vznikl na konci šedesátých let a formuloval se v 70. – 80. letech 20. století, což bylo zapříčiněno hlavně danou společensko-politickou situací. Podstatou folkové písně u nás byla schopnost aktuálně, adresně a obsahově reagovat na nejrůznější stránky duchovního a společenského bytí. Primárního postavení se zde ujímá text, který po spojení s hudební složkou profiluje její výstavbu a její estetickou funkci. Jednoznačně však nelze žánr folkové písně uspokojivě vymezit. K jejímu pochopení musíme zkoumat jednotlivé aspekty tohoto umění, zobecňovat společné rysy konkrétních písní a uvědomit si, že žánrový tvar folkové písně nevzniká náhodně, nýbrž za nějakým účelem.⁹⁷

3.2 ZAČLENĚNÍ ŽÁNRU FOLKOVÉ PÍSNĚ DO KONTEXTU HUDEBNÍ VĚDY

Již výše zmíněná neurčitost vymezení žánru folkové písně, jeho relativní mladost, důraz na text, a především také fakt, že hudba neplní pouze funkci estetickou, to vše nám napovídá, že ani začlenění do kontextu hudební vědy nebude snadné.

Naši folkovou píseň klasifikujeme jako součást hudby nonartificiální. Samotný žánr folkové hudby je sám o sobě problematický. Je doposud příliš mladý a vyvíjející se, proto jej nelze s jistotou zaškatulkovat. Prozatím ho řadíme k mezi tzv. populární hudbu.

⁹⁷ PROKEŠ, Josef. *Česká folková píseň: v kontextu 60.-80. let 20. století*. Vyd. 2. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5431-8.

Z hlediska oborové systematiky populární hudby však populární hudba nezahrnuje ani folklór, který je pro náš žánr v mnohém inspirativní.

V roce 1982 se v rámci sféry populární hudby rozlišovaly tři její okruhy: hudební folklór, tradiční populární hudba a jazzová hudba. Ty se dále dělily strukturovaně i sociofunkčně na diferencované žánrové druhy a jejich typy. Folk byl v té době zmiňován v souvislosti se soudobou pop music. Naopak v časopisu *Hudební věda* 1967, č. 1 – 3, se objevil termín *bytová hudba*. Druhým pojmenováním pro folk, uvedeným v časopise, byla *umělecká hudba*.

Následné pokusy o zařazení folku s sebou přinesly neúspěch. Populární hudba byla dělena do dvou svébytných linií, s převahou vokální složky a s převahou instrumentální složky. Folk zůstal opět někde na pomezí. Rezignujme proto na přesné zařazení folkové hudby do systematiky hudební vědy.⁹⁸

3.3 TEXT A HUDEBNÍ SLOŽKA FOLKOVÉ PÍSNĚ

Text folkové písně většinou tvoří jednotný celek s melodií, rytmem, s hudebním doprovodem, se způsobem zpěvu a prezentací písničkáře. Jako celek je tudíž folková píseň vnímána hlavně sluchově, její estetická účinnost je pak ovlivněna vzájemným působením mezi interpretem a posluchačem. Distance mezi nimi je tak minimalizována.

Když srovnáme báseň a píseň, musíme brát v potaz, že báseň je napsána a my si ji můžeme přečíst kdekoli a kdykoli. Naopak píseň, která je interpretována, plyne. Posluchač má omezený čas na vstřebání svých dojmů jak z textové, tak hudební složky písně. Folková píseň často málokdy přesáhla časový limit pěti minut, tedy dobu, kdy je posluchač schopen vnímat intenzivně.

Verše v písních často užívali pravidelnosti. Volný rytmus i verš se v 60. – 80. letech 20. století neuplatnil. Díky rozložení přízvučných a nepřízvučných dob, takty se sudým počtem dob inklinovaly k sylabotónickému metrickému systému jambickému a trochejskému, takty tříčtvrteční pro změnu k daktylu. V rytmice nešlo v rámci taktů a melodie hýbat s přízvučnými dobami, v textu však byly inverze možné. Napětí mezi přízvučnými dobami v textu a přízvučnými dobami v hudbě písničkáři překonávali interpretačně, svým projevem.

⁹⁸ PROKEŠ, Josef. *Česká folková píseň: v kontextu 60.- 80. let 20. století*. Vyd. 2. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5431-8.

Co je zajímavé z hlediska textové stránky, písničkáři měli v záloze více variant textů. Písně tak mohli přizpůsobovat aktuálnímu publiku a skrývat tak lépe v písních jinotaje a politickou angažovanost.⁹⁹

3.4 KOMPLEXNÍ HUDEBNÍ ANALÝZA FOLKOVÉ PÍSEŇ

Zcela komplexní hudební analýza folkové písně je zatím záležitostí budoucnosti, i když předpokládáme, že budoucnosti blízké. Souvisí s využitím analyticko-statistických metod. Analyticko-statistické metody začaly být užívány v rámci matematické povahy hudby od vzniku počítačové techniky v USA. Tyto metody by mohly být využity také při zpracovávání souboru hudebních dat české folkové písně 60. – 80. let 20. století. Znamenalo by to však nezměrnou práci při přepisování písní do zvoleného systému. Nynější přepisy nejsou nijak normativní. Písničkáři svou tvorbu přednášeli v jiných tóninách, než v jakých jsou předkládány laické veřejnosti, folkoví autoři ne vždy znali noty, přelad'ovali nástroje, improvizovali či měli více variant textů. Nejnáročnější, avšak nejspíše nejlákavější, se jeví sémiotická analýza českých folkových písní, tedy metoda, která se zabývá jejich významem. Náročnost této metody překračuje dřívější pokusy o osvětlení vztahu mezi významem a proporcí, usiluje postihnout jedinečnost a neopakovatelnost aktu tvorby, skrze něj se pak dobrat k výsledku, k rozuzlení hudební podstaty folkové písně. Záležitost by to byla velice subtilní, postihující význam komunikace v umění. Experimentální výboje českého folku by mohly vycházet z poetických inspirací atonality a hudebního expresionismu i z introvertního popisu vnitřního světa, což nám již naznačuje tvorba například Oldřicha Janoty, Ivy Bittové či Dagmar Vonkové.¹⁰⁰

3.5 MASMÉDIA A FOLKOVÁ PÍSEŇ

Od doby vzniku folkové písně se vpřed posunula také sdělovací média. Nynější vizuální a audiovizuální média v 60. – 80. letech 20. století zastupovali především televize, noviny a rozhlas. Tato média však byla pod kontrolou KSČ. Slyšet tedy folkovou píseň z gramofonových desek či z televizích obrazovek nepřipadalo v úvahu. Nebyla tudíž mediálním fenoménem, nýbrž si uchovávala svou autentičnost. Masová média preferovala pasivní a povrchní vnímání. Byla výchovná, mravokárná, chtěla kontrolovat masy shora direktivními pokyny. Masová média mohl konzumovat každý ignorant, který neměl

⁹⁹ PROKEŠ, Josef. *Česká folková píseň: v kontextu 60.-80. let 20. století*. Vyd. 2. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5431-8.

¹⁰⁰ Tamtéž.

potřebu zasahovat do dění. Naopak recepce folkové hudby předpokládala aktivní přístup k rozluštění sdělení dané písni. Folková píseň skutečně vychovávala k osobitosti, zobrazovala tabuizovaná témata.¹⁰¹

¹⁰¹ PROKEŠ, Josef. *Česká folková píseň: v kontextu 60.-80. let 20. století*. Vyd. 2. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5431-8.

4 PROTEST SONG A JEHO PŘEDSTAVITELÉ V ČESKU

Počátky českého folku a písničkářství, které je v naší zemi spojováno právě s protest songem, vycházejí z tvorby Boba Dylana. Velmi významnou osobností se stal Jiří Tichota, který roku 1960 založil skupinu Spirituál kvintet. Ta zpívala převážně americké lidové písně, černošské spirituály, ale i staré české lidové písně.

Za nejvýznamnější osobnost protest songu v Česku se povětšinou považuje Karel Kryl. Jeho politické písně jsou nehynoucí a patří bez pochyb z komu nejlepšímu, co bylo v tomto žánru vytvořeno.

V roce 1972 vzniklo v Praze volné folkové sdružení Šafrán. Založili ho Jaroslav Hutka, Vladimír Merta, Petr Lutka, Vlastimil Třešňák a Dagmar Andrtová-Voňková. Hlavní generace českých písničkářů přichází v průběhu 80. let 20. století, kdy se většina z nich vyjadřuje ve své tvorbě k politické situaci. Mezi tyto písničkáře řadíme například Jaromíra Nohavicu, Karla Plíhala, Pavla Dobeše, Slávka Janouška, Ivo Jahelku nebo Vlastimila Redla.¹⁰²

Pokud bychom měli uvádět interprety současné doby, kteří mají ve svém repertoáru občasný protest song, rozhodně by jimi byli Tomáš Klus, Ondřej Ládek alias Xindl X, Daniel Landa, David Koller a Barbora Poláková.

4.1 KAREL KRYL

Karel Kryl se narodil 12. dubna 1944 na Hané v Kroměříži do rodiny knihtiskařů. Tiskárnu, kterou jeho rodina vlastnila, založil Karlův dědeček Ferdinand Scotti v roce 1909. Nacházela se v Novém Jičíně a nesla jméno tiskárna Kryl & Scotti, od roku 1936 tiskárna Karel Kryl. Po záboru Sudet v roce 1938 našla rodina útočiště v Kroměříži. Tiskárna byla v roce 1950 komunisty zlikvidována a rodina byla nucena se přestěhovat do suterénu neudržovaného domku v Pavlovského ulici, později kapitána Jaroše.

Karel Kryl chtěl být zpočátku hrnčířem po pradědečkovi, ale osud tomu chtěl jinak a on se rozhodl věnovat naplno hudbě a poezii. Jeho první vydanou písní byla „Nevidomá dívka“. Jeho první deska byla vydána půl roku po invazi armád pěti socialistických států v čele se Sovětským svazem, přičemž titulní písnička „Bratříčku, zavírej vrátka“ vznikla údajně naprosto spontánně v noci 21. srpna 1968, jako okamžitá reakce na vpád vojsk

¹⁰² KUHN, Tomáš. *Stručné dějiny populární hudby a jazzu pro studenty a učitele hudební výchovy*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2011. ISBN 978-80-261-0018-8.

Varšavské smlouvy do Československa. V této době začíná být Karel Kryl nesmírně populární a odehrává spousty koncertů.

Karel Kryl odjel z Československa 9. září 1969 na písničkářský festival v západoněmeckém Burg Waldecku. Po několika dnech váhání si podal žádost o politický azyl a v Německu pobýval dalších dvacet let. Život v exilu pro něj nebyl zprvu vůbec lehký. Cítil se osamocení, ztracený v jiné kultuře s cizím jazykem. V dopise svým rodičům napsal: „*Žádněj strach, ve světě se neztratím. A hlavně klid, nic se neděje. Chleba je tu stejnej jako doma, lidi jsou dobří i zlí jako doma, snad se mi příliš nebude stýskat.*“¹⁰³ Ostatní desky, až do roku 1989, vycházely v exilu. V Československu se jeho nahrávky pomocí magnetofonů často kopírovaly a mnohé jeho písničky se dostaly do všeobecného povědomí. V roce 1973 se oženil se svou první manželkou Evou Sedlářovou, se kterou se však později rozvedl. Rozvod jej velice ranil. Do Československa se Karel Kryl vrátil 30. listopadu 1989, z důvodu pohřbu své matky. Ačkoliv přijel na pohřeb své matky, mluvil o týdnu zde stráveném jako o nejhezčím týdnu svého života. Později se se svou druhou ženou, Marlene Kryl, přestěhoval do Pasova, aby byl geograficky blíže k Československu.

Zemřel 3. března 1994, pár dní před oslavou svých padesátých narozenin, na infarkt myokardu. Je pochován na Břevnovském hřbitově v Praze.

Mezi jeho nejznámější vydané desky se řadí: *Bratříčku, zavírej vrátka* a *Rakovina* z roku 1969, *Maškary* z roku 1970, *Karavana mraků* z roku 1979, *Plaváček* z roku 1983 a *Tekuté písky* z roku 1990.¹⁰⁴

4.1.1 BRATŘÍČKU, ZAVÍREJ VRÁTKA

Píseň ze stejnojmenné desky je vcelku okamžitou reakcí na srpnové události roku 1968, tedy příjezd sovětských vojsk a usídlení vojáků Varšavské dohody na území naší republiky. Nebylo tudíž třeba určovat čas ani místo dění, posluchačům bylo z textu písně jasné, o jaké téma se jedná. Tím, že autor v písni blíže neurčuje čas ani místo, nabývá její text na nadčasovosti.

Píseň má celkově depresivní nádech, přispívá k tomu také mollová tónina, ve které je píseň psána. Je ve $\frac{3}{4}$ taktu a v poměrně jednoduchém kytarovém doprovodu se vystřídají dva

¹⁰³ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 2., opr. a dopl. vyd. Praha: Galén, c2007. Olivovníky. ISBN 978-80-7262-463-8.

¹⁰⁴ KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla*. 2., opr. a dopl. vyd. Praha: Galén, c2007. Olivovníky. ISBN 978-80-7262-463-8.

jeho druhy. Se slokami přichází vybrnkávání rozkladu p-i-m-a-m-i. S refrémem nastupuje klasický doprovod přes všechny struny, na každou dobu jeden úder.

Autor se stylizuje do pozice staršího bratra, jenž utěšuje svého mladšího sourozence. Ačkoli se ho snaží povzbudit, nezakrývá nijak bezvýchodnost situace. V první sloce textu autor zpívá: „*Bratříčku, nevzlykej, to nejsou bubáci, / vždyť už jsi velikej, to jsou jen vojáci, / přijeli v hranatých železných maringotkách. / Se slzou na víčku hledíme na sebe, / buď se mnou, bratříčku, bojím se o tebe / na cestách klikatých, bratříčku, v polobotkách.*“ Označení železné maringotky je eufemismem a metaforou pro tanky. Zlehčující, ač poněkud ironické, je i konstatování skutečnosti, že jsou to jen vojáci. Symbolem jsou také bratříčkovy polobotky, naznačující nepřipravenost na nastalou situaci.

V refrénu nabádá k opatrnosti při přátelení se se Sověty. Text refrénu lze vztáhnout i na poválečné období. Refrémem písně zní: „*Prší a venku se setmělo, / tato noc nebude krátká, / beránka vlku se zachtělo, / bratříčku, zavřel jsi vrátka?*“.

Celý text písně lze považovat za alegorii, kde bratříček představuje spoluobčany či republiku a zmiňovaná cesta další vývoj. Noc je symbolickým označením normalizačního období, beránek představuje ČSSR a vlk SSSR. Zavírání vrátek odkazuje na pohádku o kůzlátkách a vlku.

Kryl si pro své vyjádření nesouhlasu vybral pro něj typickou formu užívající mnoho symbolů a odkazů, která i přes dávku patetičnosti vystihuje pocity lidí zaskočených okupací.¹⁰⁵

4.1.2 TAK VÁS TU MÁME (BRATŘI)

Píseň nám přináší stejný význam textové složky, jako u té předcházející rozebírané. Avšak mnohem ráznějším kytarovým doprovodem, který se střídá s jemným zahráním akordu, který vcelku tvoří pouhý podkres pro až recitovaný zpěv. V písni nám tato skutečnost vyvolává kontrast.

S ráznějším rytmem v písni zní: „*Tak vás tu máme bratři z krve Kainovy / Poslové noci, která do zad bodá dýku / Tak vás tu máme bratři, vnuci Stalinovi / Však ne tak jako včera, dnes už bez šeríků*“

¹⁰⁵ Karel Kryl - Bratříčku, zavírej vrátka | Čtenářský deník | Český-jazyk.cz aneb studentský underground. [online]. Copyright © 2003 [cit. 10.03.2022]. Dostupné z: www.cesky-jazyk.cz/ctenarsky-denik/karel-kryl/bratricku-zavirej-vratka.html#ixzz7KnFDkvkh

S lehkým akordickým doprovodem naopak: „*Vám poděkování a vřelá objetí / za provokování a střelbu do dětí / A naše domovy, nechť jsou vám domovem / Svědky jsou hřbitovy páchnoucí olovem*“. Píseň byla údajně napsána Krylem jako úplně první reakce na události z roku 1968.

4.1.3 KRÁL A KLAUN

Poměrně veselou náladou na nás po hudební složce působí píseň „Král a klaun“. Tuto náladu navozuje fakt, že v originálním podání je píseň v tónině G dur. Zvoleno je 4/4 metrum.

Píseň vypráví příběh o panovníkovi, který vládl příliš krutě a kvůli jeho touze po válčení, připravoval svůj lid o budoucnost. Neomezený vládce zosobňuje celý režim. Klaunovou funkcí bývalo nejen rozveselovat dvůr. Jelikož byl všemi považován za blázna, mohl zároveň jako jediný ironizovat nebo zesměšňovat královská rozhodnutí. V textu písně se však klaun staví proti králi ne slovem, ale činem: „*Když v noci byl klid / Tak oklamal strážce / A nemaje páže / Sám burcoval lid / Všude křičel do té hrůzy / Ve válce že mlčí Múzy / Muži by však mlčet neměli / Král do boje táh / S tou vraždící lůzou / Klaun třásl se hrůzou / A odvetu kul*“. Sledujeme vývoj jeho odporu. Klaun, který je také umělcem, ve válce nemůže a nesmí plnit svou funkci, což symbolizuje úpadek kultury, a tak vyzývá lid k odporu. Lid sice musí projít krvavou bitvou, o to cennější pak je ale nabytá svoboda.¹⁰⁶

Pojem „*Inter Arma Silent Musae*“, který se v písni několikrát objeví, je starým latinským příslovím, jehož autorství připisujeme římskému filosofovi jménem Marcus Tullius Cicero. V českém překladu znamená právě „*Mezi zbraněmi Múzy mlčí*“ nebo „*Ve válce Múzy mlčí*“.

4.1.4 VELIČENSTVO KAT

Píseň, jako většina Krylových, začíná vybrnkáváním kytarového doprovodu a po celých čtyřech taktech, které jsou v 4/4 metru, se přidává autorův hlas svým zpěvem. Píseň je v ponuré d moll tónině. Tématem této písně je kritika komunistického režimu, ve kterém působila cenzura, kolaborantství a strach. Kritiku komunistické vlády zde Kryl připodobňuje k historickým motivům, k bezpráví a aroganci moci se středověkými praktikami. Tato kritika je sice touto paralelou částečně skryta, avšak i z dnešního pohledu je tak zjevná, že je až podivem, že taková píseň mohla projít sítí cenzury. Svou přímostí

¹⁰⁶ Mezi deklamovánkou a románem (Proměny žánrů v české a slovenské literatuře) Edičně připravili Stanislava Fedrová, Jan Hejk a Alice Jedličková. Praha, 2006. [online]. [cit. 15.05.2022]. Dostupné z: service.ucl.cas.cz/slk/data/2005/sbornik/sbornik.pdf

se přibližuje protestním písním západního stylu, avšak forma - ponurá nálada, chlad, beznaděj - zde opět pomáhá navnadit lyrický pocit, ze kterého nás vytrhne snad jen o něco údernější refrén. Textem druhého refrénu zní: „*Nad palácem vlády / ční prapor s gilotinou / Děti mají rády / Kornouty se zmrzlinou / Soudcové se na ně zlobili / Zmrzlináře dětem zabili*“ Sloka po refrénu na něj významově navazuje: „*Byl hrozný tento stát / Když musel jsi se dívat / Jak zakázali psát / A zakázali zpívat / A bylo jim to málo / Poručili dětem / Modlit se, jak si přálo / Veličenstvo Kat*“.

4.1.5 JEŘABINY

Píseň s názvem „Jeřabiny“ je opět z alba *Bratříčku, zavírej vrátka*. Je to jedna z nejkratších písní, kterou Kryl napsal. Je napsána ve stylu lidové písně. Má zvláštní kytarový doprovod, kde na každou slabiku textu zazní jeden vybrnkávaný akord.

Metafora národního útlaku je zde tentokrát vyjádřena bez zbytečného patosu, prostě a melancholicky. Lyričnost písně je ukotvena v pookupačním podzimu, kdy pod nohami vojáků umírají motýli. Že se jistě jedná o podzim, usuzujeme z doby, kdy zrají jeřabiny. Můžeme si všimnout opět snad až příliš vyhoceného kontrastu moravské řeky Svratky s nízkou trávou, nad níž vrčí netopýři armádních vrtulníků. Země je tichá, národ němý a jako již v dějinách tolikrát, zvítězili oficiři: „*Pod tmavočervenými jeřabinami / Zahynul motýl mezi karabinami, / Zástupce pro tyl šlápl na bělásku, / Zahynul motýl jako naše láska, / Zahynul motýl jako naše láska. / Na břehu řeky roste tráva ostrice, / Prý přišli včas, však vtrhli jako vichřice, / Nad tichou zemí vrčí netopýři / A národ němý tlučou oficiři, / A národ němý tlučou oficiři.*“

4.1.6 PÍSNIČKÁŘSKÝ BACIL

„*Jednou před lety snídal Gustav tablety, / vztekly na ptáka, který zpíval Třešňáka, / pták sed na budku, pak si vzpomněl na Hutku / a když přešel na Kryla, už lekce stačila.*

V běsu zavilém koplí Hutku za Krylem, / že snad v exilu vymaní se bacilu, / Charlie Soukupe, vsadili tě do kupé, / Vlád'u Veita s Třešňákem poslali hitlákem. / Jó, aby čistka neskončila v púlce, / přibalili Karáska i Vokatou i Schultze, / pro klid soudruhů Benýška a Neduhu, / zatočili s bacilem Gusta s Vasilem.

Mikeš z dědiny rve si dneska šediny, / neb vrabci na střeše cvrlikají Dobeše, / v tónu / nedbalém Nohavicu s Plíhalem, / celou scénu folkovou, Nose i Voňkovou. / Jó, znějí Lutka,

Jahelka i Merta, / Paleček i Janík, ba i skřeky Jima Čerta, / Vasil s Gustavem před pohřebním ústavem / unaveně zafuní - bacil byl imunní. ¹⁰⁷

Veselá píseň o neveselém tématu, tak bychom mohli nazvat „Písničkářský bacil“. Píseň velice vtipným textem popisuje represi vůči písničkářům během období normalizace. Ústředními postavami jsou zde tehdejší československý prezident Gustáv Husák, tajemník ÚV KSČ Vasil Biřak a předseda ÚV KSČ Miloš Jakeš, pod přezdívkou Mikeš z dědiny.

Celkem ve třech slokách této písně nám autor přibližuje situaci písničkářů za komunistického režimu. V písni jsou zmíněni autoři, kteří byli nuceni emigrovat. V závorce zmiňují rok emigrace: Vlastimil Třešňák (1982), Jaroslav Hutka (1978), Karel „Charlie“ Soukup (1982), Vladimír Veit (1981), Svatopluk Karásek (1980), Dáša Vokatá (1980), Martin Schulz (1982), Zbyněk Benýšek (1982) a Jaroslav Jeroným Neduha (1982) a poté další písničkáři, kteří byli aktivní v době normalizace. Jsou jimi Pavel Dobeš, Jaromír Nohavica, Karel Plíhal, Josef Nos, Dagmar Andrtová-Voňková, Petr Lutka, Ivo Jahelka, Vladimír Merta, Miroslav Paleček, Michael Janík a František Horáček „Jim Čert“.

Píseň byla zařazena do alba *Jedůfky*, které bylo vydáno v roce 1996. Nahrána byla též při koncertu v roce 1990 v Lucerně a vydána na albu *Live!* z roku 2006.

4.2 VLADIMÍR MERTA

Vladimír Merta se narodil 20. ledna 1946 v Praze. Pocházel z hudební rodiny. Po maturitě vystudoval architekturu na ČVUT v Praze a poté ještě režii na FAMU. Po svých vysokoškolských letech působil ve svobodném povolání především jako folkový zpěvák, skladatel filmové a scénické hudby a filmový režisér, intenzivně se věnoval rovněž fotografování. Od roku 1971 byl členem volného folkového sdružení Šafrán a od roku 1974 členem volného hudebního sdružení Čundrgrund (spolu s Vladimírem Mišíkem, Janem Hrubým a dalšími). Jeho jasné politické názory mu ztěžovaly přístup do nahrávacích studií a masmédií, konflikt s politickou mocí vyvrcholil po folkovém hudebním festivalu Porta v roce 1986, kdy mu bylo na celé dva roky zakazováno veřejné vystupování. V té době byl angažován jako herec a tvůrce scénické hudby v Divadle

¹⁰⁷ Karel Kryl - Písničkářský bacil - YouTube. *YouTube* [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 20.05.2022]. Dostupné z: www.youtube.com/watch?v=xIFDPxcJ_Xs&ab_channel=Je%C4%8Dm%C3%ADnek

Vítězného února v Hradci Králové, také psal hudbu k animovaným a krátkým filmům. V roce 1991 založil vlastní nakladatelství ARTeM. Též se věnuje pedagogické činnosti.¹⁰⁸

4.2.1 VZDÁLENÉ VÝSTŘELY

Ačkoli se Vladimír Merta protestsongům věnoval spíše okrajově, za zmínku rozhodně stojí jeho píseň „Vzdálené výstřely“. Kytarový doprovod celé písně je propracovaný, můžeme se všimnout toho, že Merta zvládá hru na kytaru opravdu velmi dobře, což vždy nebývá u písničkářů zvykem. Většina Mertových písní se dá považovat spíše za zpívanou poezii, u této tomu není jinak. Textem odsuzuje komunistický režim, jeho krutost, touhu po moci, zbytečné oběti a i střelbu do vlastních řad.

Refrénem nechává autor znít: „*Kdo cestou k moci vraždil, / vraždí a bude vraždit dál. / Místa střetů se sice mění, / ale rány vojáků jsou vždycky jisté, / střílejí do svých dětí, / a říkají si bůh ví proč komunisté.*“¹⁰⁹

Krom dřívější nahrávky z koncertu roku 1989, se píseň nachází také na albu *Ponorná řeka* z roku 2011.

4.2.2 CHTÍT CHYTIT VÍTR

Píseň se zdvojeným názvem „Dlouho se mi zdá - Chtít chytit vítr“ vyšla na desce *Ballades De Prague* roku 1969. V původní nahrávce můžeme slyšet kytarový doprovod, při kterém je využívána technika vybrnkávání, flétu a také foukací harmoniku.

Píseň napsal Merta jako poctu zahraničním autorům, kteří psali protestní písně. Můžeme si všimnout jisté podobnosti hned u dvou z nich. První je rozhodně „Catch The Wind“ skotského písničkáře Donovana. Podobnost zde nalézáme hlavně v názvu a motivu písně. Druhou je již rozebíraná píseň „The Times They Are A-Changin“ písničkáře Boba Dylana. Zde je pro změnu použit stejný prvek – opakování stále stejného posledního verše sloky. Navíc, podle tohoto verše získaly obě písně i název. Nesmíme také zapomenout, že v obou písních můžeme v mezihře slyšet foukací harmoniku.¹¹⁰ S menšími úpravami tuto píseň nahrála známá hudební skupina Mňága a Žďorp.

¹⁰⁸ Vladimír Merta životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih [online]. Copyright © 2008 [cit. 23.02.2022]. Dostupné z: www.databazeknih.cz/zivotopis/vladimir-merta-7483

¹⁰⁹ Vladimír Merta - Vzdálené výstřely - text - KaraokeTexty.cz. Karaoke texty, youtube videoklipy, fotky [online]. [cit. 25.3.2022]. Dostupné z: www.karaoketexty.cz/texty-pisni/merta-vladimir/vzdalene-vystrely-441573

¹¹⁰ Oficiální web Vladimíra merty. *Dlouho se mi zdá / Chtít chytit vítr* [online]. [cit. 25.4.2022] Dostupné z: www.vladimirmerta.cz/rozhovory.php?rec=203

4.3 JAROMÍR NOHAVICA

Jaromír Nohavica se narodil 7. června roku 1953 v Ostravě. Do povědomí se dostal nejprve jako textař, který psal pro známé interprety. Až později přišla vlastní písničkářská tvorba. Zúčastnil se několika Port, kde si ho publikum velmi oblíbilo, a stal se známým písničkářem, během relativně krátké doby. Nohavica je známý svou schopností hrát si s texty. Dokáže svými písněmi publikum pobavit, jako příklad se dá uvádět píseň „Hlídač krav“, i rozplakat, například písní „Mám jizvu na rtu“. Jeho koncerty jsou plné inspirace, Nohavica dokáže posluchače dostat do stavu povznesenosti. Pro Nohavicu platí, že v jednoduchosti je krása, proto kolikrát využívá jednoduché melodie i texty, i přesto však dokáže zaujmout široké spektrum posluchačů. V současné době je Jaromír Nohavica považován za jednoho z nejlepších žijících autorů písní a je jedním z nejznámějších českých folkových interpretů.¹¹¹

4.3.1 MÁVÁTKA

Píseň „Mávátka“ vznikla roku 1981. Textová složka této písně jsou důkazem toho, jak umí Nohavica psát nadčasově. *“Čtu jenom básně těch, kteří už zemřeli / A ten svět furt a furt se stejně točí / Já budu klidně smát se budu veselý / Jenom mi vydloubněte oči. / Říkají mi / Dobráci u koryta / Není tak zle / Jen doba je složitá / Dejte mi do ruky mávátka / A řekněte, jak volat sláva / Já už si najdu ten správný směr / A budu mávat, mávat, mávat.”*: zpíval Jaromír Nohavica, známý jako ostravský bard, ještě v dobách silného komunismu. Jeho skepticismus nad údělem člověka bezmocného v soukolí dějin je na místě i dnes. Tuto píseň nhrával Nohavica v osmdesátých letech příliš často, podle svých slov nechtěl dostat do průšvihů ani sebe, ani pořadatele. Ani dnes se leckomu nehodí do krámu.

Nohavica sám přiznal, že místo mávátek chtěl v textu použít revolver, avšak žena Martina mu to vymluvila se slovy, ať ze sebe nedělá kovboje, když je v srdci pacifista.¹¹²

4.3.2 KDYŽ MĚ BRALI ZA VOJÁKA

Když mě brali za vojáka, stříhali mě dohola. Kdo by neznal píseň, která byla Nohavicou napsána roku 1982. Je zasazena do tóniny a moll a zní nám ve $\frac{3}{4}$ metru. Autor se v této písni doprovází buď kytarovým vybrnkáváním či hrou na heligonku.

¹¹¹ Vladimír Vlasák: *Vzácný i lidový Nohavica*, iDnes.cz, 16. 3. 2003 [online]. Dostupné z: www.idnes.cz/kultura/hudba/vzacny-i-lidovy-nohavica.A030316_132915_hudba_itu

¹¹² TOP 7 antikomunistických songů: Proti režimu zpívali Karel Kryl, Marta Kubišová i Lucie | iREPORT – music&style magazine. iREPORT – music&style magazine [online]. Copyright © iREPORT s.r.o. [cit. 10.05.2022]. Dostupné z: www.ireport.cz/clanky/style/top-7-antikomunisticky-ch-songu-proti-rezimu-zpivali-karel-kryl-marta-kubisova-i-lucie

V celkem sedmi slokách píseň vypráví příběh chlapce, který se dostává na vojenský výcvik. Není tam spokojen a stýská si. Přitom ztrácí svou milou, kvůli tomu, že ji nemůže vidat a ona je okouzlena jiným mužem vyšší vojenské hodnosti. V poslední sloce autor písně odkazuje na básníka, buřiče a anarchistu, Fráňu Šrámka. „*Co je komu do vojáka / když ho holka zradila / nashledanou / pane Fráňo Šrámku / písnička už skončila / jakpak se vám líbila / no nic moc extra nebyla*“.

Autor o písni tvrdí: „*Také si pamatuji, jak jsem její rytmus ukládal do polonézového slavnostního tempa, jak jsem ji celou zpřízemňoval slovy jako blbec (se slabikotvorným a dlouze zpívaným BL), kvartýr, zápal plic, jak jsem pak záměrně rýmoval infinitivy učiti, chrániti, to vše, abych udržel čistotu písně, jakousi její „špalíčkovou stavbu.“ Mnohem později jsem tento princip objevil u velkého polského básníka Boleslawa Lesmiana. Totiž slovo jako tnutí širočinou. Žánr to žádal. „Když mě brali za vojáka“ není píseň k šansonovému poslechu. To je ta, při níž se rozpalují srdce. Podobně jako „Baničku, my jsme s tebou“ nebo „Krásná je zem“. Opakování veršů, refrénu nebo jednotlivých slov či slabik, i „odpovídání chóru“ je samozřejmě hluboce zakotveno v prostředí víry, kostelního zpěvu, počínaje černošskými spirituály na americkém Jihu a konče českobratrským zpíváním v dřevěném kostelíku v Rožnově. Byl jsem si toho vědom. Já, člověk vyrostlý v sekularizovaném prostředí, v socialistickém státě budujícím komunismus, jsem si musel počkat až na Stůj, břízo zelená Jaroslava Hutky, abych zaslechl skrze moravské lidové balady kněze, který předzpívává a chór, který mu naslouchá a potom spustí svůj mnohohlasý zpěv. Husita, Když mě brali za vojáka, Píseň o té revoluci 1848, Legenda o svatém Václavu, Divoké koně to byly a jsou mé pokusy o chorálové písně zpívané ve světském prostředí.“¹¹³*

4.4 TOMÁŠ KLUS

Tomáš Klus se narodil 15. května roku 1986 v Třinci. Do svých osmnácti let se věnoval hlavně sportu, dělal moderní pětiboj, ve kterém byl úspěšný natolik, že v roce 2002 získal zlatou medaili na dorosteneckém mistrovství Evropy. Hudební kariéru započal v roce 2007, kdy vyhrál soutěž CzechTalent Zlín se svou autorskou písní „Dopis“. V roce 2008 mu vyšlo první album s názvem *Cesta do záhu(d)by*, na druhé album nenechal své fanoušky dlouho čekat a hned o rok později vyšlo jeho druhé album s názvem *Hlavní uzávěr splínu*. Několikrát získal ocenění v anketách Anděl, Český slavík, Žebřík či hudební

¹¹³ Jaromír Nohavica – Když mě brali za vojáka. *Archiv pod lupou* [online]. [cit. 25.05.2022] Dostupné z: www.nohavica.cz/cz/tvorba/archiv/kdyz_me_brali/kdyz_me_brali.htm

ceny TV Óčko. Nejčastěji koncertuje se svým dvorním kytaristou Jiřím Kučerovským a s jeho Cílovou skupinou.¹¹⁴

Klus absolvoval herectví na DAMU a jako zpívajícího herce si ho můžeme pamatovat hlavně z pohádky Tajemství staré bambitky. Jeho manželkou se stala Tamara Kubová, nyní Klusová, spolu mají tři děti – Josefínu, Alfréda a Jenovéfu.

Mezi jeho další vydaná alba patří například *Racek*, *Proměňamě*, *Anat není život*, *SpOlu*, *Cítím* a nebo *ČauČesku*, která je výše uvedených nejvíce politická a proto se písním z ní budu ve své práci věnovat.

4.4.1 PÁNUBOHUHOOKEN

Píseň s názvem „Pánubohudooken“ vyšla v roce 2011 na již jmenované desce *Racek*.

Na samém počátku písně a mezihrách bez zpěvu si můžeme povšimnou různorodých zvolání, které přirovnáváme k rozohněnému davu lidí. Píseň má tak navozovat atmosféru prostředí české hospody, kde si lidé mohou tímto způsobem vyměňovat názory.

Pěvecká linka je po celou píseň minimálně zdvojená, ale jasně rozeznáme, který hlas je hlavní a který doprovodný. Z hudebního hlediska má píseň jednoduchý kytarový doprovod s důrazem na každou druhou dobu. Z rytmické sekce můžeme slyšet například tleskání nebo tamburínu. Zajímavým prvkem je modulace po každé sloce a refrénu do o půl tónu vyšší polohy, to se v písni stane celkem dvakrát.

Z hlediska textového se píseň zaobírá českou politikou a její kritikou. Prozatím autor nepoukazuje na konkrétní osoby. Autor v písni nešetří slovními hříčkami. V refrénu se poté dovolává Pána Boha a přitom nás nešetří ani mírné vulgarity: „*Za co, Pane Bože, za co trestáš tento prostý lid? / Za co, Pane Bože, za co nechals nás se napálit? / Za co, Pane Bože, za co? Zas čtyři roky v prdeli. / Za co, Pane Bože, za co? Omluv mě, že jsem tak smělý.*“¹¹⁵

Nutno podotknout, že píseň nemá kritizovat pouze politickou scénu, ale také lid, který nechodí k volbám a poté si jen dokáže stěžovat na výsledek v hospodě u piva.

¹¹⁴ ČERMÁK, Petr. *Tomáš Klus: pane Bože, za co?*. [Praha]: Imagination of People, 2013. Portréty (Imagination of People). ISBN 978-80-87685-08-2.

¹¹⁵ KLUS, Tomáš. *Já, písničkář II*. Ilustrovala Yveta KROUPOVÁ. Praha: Cooboo, 2014. ISBN 9788074475481.

4.4.2 INICIATIVNÍ

„Iniciativní“ je píseň, která vyšla v roce 2012 a nenachází se na žádném hudebním nosiči autorovy tvorby. Píseň se dá popsat jako velice aktuální reakce na politickou situaci v naší zemi. Sám Klus se v jednom z rozhovorů zmínil, že se však nejedná o protestsong, nýbrž pouze o píseň, kde si hraje se slovními hříčkami. Těmi je píseň protkána skrz na skrz. V textu se objevují skryté narážky na spoustu osobností z naší politické sféry - Bém, Nečas, Sobotka, Kalousek, Klaus, Kočí a další. Jako příklad uvádím část textu písně: *„Zase se blýská na další Nečasy, / „Sobotku nestrávím“, doma reptá syn. / A kníže Miroslav na koni, je to on. / Kočí místo otěží svírá diktafon.“*¹¹⁶

4.4.3 ALBUM ČAUČESKU

Album *ČauČesku* bylo vydáno v dubnu roku 2021. Je to autorovo první celkově politicky laděné album, Klus v něm nezapomíná na kauzy, které za poslední roky otřásly českou společností. Nechce, aby se jen tak zametly pod koberec. Je přímou kritikou nejvyšších představitelů naší země a možnou odvetou za to, jak se na nás dle Klusova názoru vykašlali, když jsme je nejvíc potřebovali. Rozhodně není náhodou, že album vyšlo na jaře, před podzimními volbami.

Známý písničkář na albu spolupracoval s hudebním producentem Jiřím Burianem a novinářem Jaroslavem Kmentou, který je expert na investigativní žurnalistiku. Právě Kmentovy krátké satirické fejetony se na albu pravidelně střídají s Klusovými písněmi, snad ve snaze o jakési hudebně-literární pásmo. Přebal alba vytvořil grafik a fotograf Tomáš Břímek, známý spíše jako TMBK. Tato relativně nová kolekce písní nešetří kritikou na nyní již expremiéra Andreje Babiše a prezidenta Miloše Zemana.

První píseň „Cloumásemasou“ v sobě nese jasný producerský vliv Buriana alias Kapitána Dema, jehož taneční retro pop dává politické agitaci nadhled. Klus zde vyměnil akustickou kytaru za elektrickou. *„Básníci neskládejte zbraně / Nikdo z vás ještě není raněn / Napište pravdy plné básně / Lázně slov a pábení / Pište je rovně a bez bázně / Pravda je tam, kde strach není“* zní z textu této písně. Nabádá tak lid, aby byl schopen projevit svůj názor bez bázně.

Následující píseň „Nedá se nic dělat“ cituje často absurdní výroky českého expremiéra. V melodicky líbivém refrénu pak zaznívá: *„Tak je z krásné země slyšet nárek, / to, jak je proti sobě štvaný lid. / Pravda je to, že jsme v rukou lháře, / on jediný ji tady*

¹¹⁶ Tomáš Klus - Iniciativní - text - KaraokeTexty.cz. *Karaoke texty, texty písní, youtube videoklipy, fotky* [online]. [cit. 15.04.2022]. Dostupné z: www.karaokeczechy.cz/texty-pisni/klus-tomas/iniciativni-342555

může mít.“ Ke konci však optimisticky zní slova: „*To když si každý vezme svoje žezlo / A bude s ním stát pevně za sebou / Pak se zlou se potáže zlo / To všechno spolu lidé dovedou / Zas bude malý národ plný velkých lidí / Žádný bude prostě už je líp*“.

Jednoznačně nejvíce populární píseň z celého alba je ta s názvem „Chátrám“. Už jen instrumentální rozjezd má obrovský šmrnc, píseň má dobrou stavbu a gradaci. Výživný text připomene slovtvorný Klusův fond a jeho originální nápady. K „Chátrám“, jako k jediné písni z tohoto alba, existuje také hudební videoklip. Klus ve videoklipu prochází patrovým domem, který je zde metaforou pro náš stát, jako kdyby chronologicky procházel důležitými okamžiky z naší historie. Na konci videoklipu poté z domu vyleze žebříkem z pomyslné půdy a ocitne se na úrodných polích pod českou horou Říp, kde by se dle pověsti měli ukrývat blaničtí rytíři, kteří přijdou vlasti na pomoc ve chvíli, kdy jí bude nejhůře. Pro příklad – v refrénu, který se v písni opakuje celkem sedmkrát, zní: „*Já chátrám / Jak ta chátra sám neznám bratra / Jak jiní než já jsou vždy druzí / Jak soudruzi shlížím na vás z patra*“. V textu se dále nachází spousty odkazů, jako příklad můžeme uvést odkaz na cinkání klíčů či na postavu ze hry Václava Havla.

Ne zrovna veselá a dost drsná je píseň „Lockdown“, která ze samého začátku pod rouškou hip hopu parafrázuje známou filmovou melodii z písně *Rozvíjej se, poupátko* z pohádky Pyšná princezna. Místo všem známého textu však částí této písně zní: „*Odvolá co odvolal / Slibuje co slíbil / Milionkrát dokola / Andy to je břídil*“.

Klusovo osobní účtování je zkrátka upřímnou a nefalšovanou ukázkou hluboké deziluze a znechucení z Andreje Babiše: „*Jenom lži, sliby, hesla, finty, píárka, / dluhy, dluhy, dluhy, rozhádaný lidi*.“ či výrokem „*Vládne nám ten, kdo se neovládá / jaká nás čeká budoucnost*.“ Takto uzavírá Klus své výčitky adresované kontroverznímu bývalému premiérovi.

Dalším počinem je až hypnotická píseň „Olince“, která prostřednictvím precizního hip hopového frázování podněcuje proti rychlému zapomínání, lhostejnosti a bezradné pasivitě. V refrénu této písně se zpívá: „*Je jako Améba / Mění ho love a hlasy / Co je čím dál víc třeba, / Ale nechává se tlumit téma kecama / Čau lidi, my jsme v tom s váma / Ale ani slechu ani vidu / Olince na chleba / O střetu zájmů jako prase / Všechno topíme v covidu / Je to pase*“ Z textu nám jasně vyplývá, že se jedná o kritiku expremiéra. Klus zpívá, že je jako améba, což je jednobuněčný organismus, česky měňavka. V další větě pak takticky dodává, že ho mění peníze a hlasy voličů. Výrokem „Čau lidi“ nás opět ujišťuje,

koho se kritika týká. Neopomíná upozornit také na střety zájmů a na to, že se hrozně moc problému mohlo utopit v souvislosti s pandemií. „*My jako osel zhubíme se v krutých dluzích / Sem milión, tam milión domů / Milión na pomoc, ale jen někomu / Lidi se hádaj, protože mu nerozumí / Kde voda hučí po lučinách bory šumí*“ Uzavírá Klus sloku a v písni zaznívá zvuk tekoucí vody.

Další skladbou z alba je píseň „Dirigent“. Je to metaforická píseň, kde se dirigentem myslí ten, kdo řídil náš stát: „*Kdo má moc, / kdo tady nad vším rukou mává, / dirigent, co tempo drží vražedné*“ Zjevné je, že se v textu písni prokazatelně odkazuje na pandemické období. „*Ať je jak je těžká doba, / ptáci dokud můžou zobaj, / nejvíc pojme toho do sebe čáp, / jeho zobák mele z cesty, / ale přesto těmi gesty božskou kád’*.“ Těmito slovy naráží na veřejnosti provalenou kauzu Čapího hnízda.

Eponymní píseň „ČauČesku“ má zjevné krylovské charisma a klusovské rysy. Základní doprovod zde tvoří totiž akustická kytara, jak je u písničkářů dobrým zvykem. Píseň je plná nadějného vzdoru. V refrénu se zpívá: „*No tak lidé dobří, kdo z nás by nechtěl / Aby ti zlí obři slezli z našich těl / Aby nás nechali žít a volně dýchat / Aby nás nechali dýchat a volně žít*“.

Závěrečná píseň „Život je Bečva“ je povedenou tečkou. Slyšíme v ní Kluse jen s kytarou ve své typické poloze, kdy se staví do lidového vypravěče, neposedného šotka, ironického klauna i přírodního šamana, který se dokáže rozdat a nebojí se vysmát těm, kdo slepě věří nechutným lžím. První část písni je kompletně autorská, druhá část parafrázuje lidovou píseň *Okolo Hradce* s textem: „*Andrej a more zmizí za more / nechá tu ruiničky, / Andrej a more zmizí za more / nechá tu ruiničky, / kdopak tu uklidí, kdopak tu ohlídá ty zblblý lidičky / kdopak tu uklidí, kdopak tu ohlídá ty zblblý lidičky*“.

Celé album je zaměřeno hlavně na textovou stránku – jak již to u politických písni bývá. Klus metaforami nešetřil, avšak z jeho jiných hudebních počinů víme, že dokáže napsat texty, které mají mnohem větší hloubku. Z básnických prostředků nejvíce uplatňuje aliteraci a asonanci. Klus se v písniích zaměřuje na politická témata poslední doby, jeho zpěv i přednes mají důraz, evidentně se potřeboval vyzpívat i vyřvat z přetlaku, byl frustrován bezskrupulózním chováním, chaotickými nařízeními a aférami vlády. Na to samozřejmě měl plné právo a jistě se s některými jeho proklamacemi dá souhlasit.

Závěrem se však musí podotknout, že názor na toto celé album si každý rozhodně musí udělat sám.¹¹⁷

¹¹⁷ Tomáš Klus na tenkém ledě: Politické album ČauČesku vás buď potěší, nebo pořádně naštvě. *ostravan.cz: Kulturní deník pro Ostravu a Moravskoslezský kraj* [online]. Copyright © Spolek pro kulturní deník Ostravan.cz 2013 [cit. 17.04.2022]. Dostupné z: www.ostravan.cz/69216/tomas-klus-na-tenkem-lede-politicke-album-caucesku-vas-bud-potesi-nebo-poradne-nastve/

5 PÍSNĚ VÁLEČNÉ UKRAJINY

Vzhledem k aktuálnosti tématu válečné Ukrajiny, které nyní otřásá světem – a to i hudebním – je vhodné zařadit krátkou kapitolu věnovanou písním, které se nepříjemnému tématu věnují. Jedná se většinou o písně s válečnou tematikou, které mají za úkol upozornit na válku, vyjádřit nesouhlas s ní anebo také podpořit veřejné sbírky, které shromažďují finanční dary na pomoc válkou postiženým.

Opět se nám ukazuje, že hudebnímu odvětví není lhostejné, jaké hrůzy se ve světě dějí. Na podporu země, která je postižena válkou, se podařilo i právě díky hudbě vybrat značné finance. V České republice se uspořádalo již mnoho koncertů, které situaci podpořili. Jmenovat můžeme například Koncert pro Ukrajinu na Václavském náměstí, který se konal 1. března 2022. Pouze po dobu vysílání se vybrala neuvěřitelná peněžní částka, kterou bude země zasažena válkou, rozhodně potřebovat. Na jmenovaném koncertě kromě sólových interpretů a kapel vystoupil také Sbor Národního divadla a Státní opery nebo Komorní orchestr České filharmonie.

5.1 UKRAJINA JEŠTĚ NEZEMŘELA / ЩЕ НЕ ВМЕРЛА УКРАЇНИ

Píseň „Ukrajina ještě nezemřela“ byla napsána již v letech 1862-1863. Hudbu složil řeckokatolický kněz, skladatel a sbormistr, Mychajlo Verbyckyj (Михайло Вербицький). Autorem text je kyjevský básník a etnograf Pavlo Čubynskij (Павло Чубинський). Píseň brzy dosáhla značné popularity na celé Ukrajině, i díky tomu během ukrajinské revoluce v roce 1917 byla oficiálně přijata jako hymna.

Hymna vyzdvihuje ukrajinský národ jako symbol síly, svobody, odvahy a nezávislosti. V textu písně se objevuje: „Ще не вмерла Україні ні слава, ні воля, / Ще нам, браття українці, усміхнется доля. / Згинуть наші воріженьки, як роса на сонці. / Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці.“. V českém překladu: „*Ještě neumřela Ukrajiny ani sláva, ani svoboda, / Ještě se na nás, bratři Ukrajinci, osud usměje. / Zhynou nepřátelé naši jako rosa na slunci, / Začneme konečně vládnout v naší zemi.*“. Text znázorňuje odvahu ukrajinského národu ochotného bojovat a nevzdávat se, obětovat vše a veškerou sílu, dokud nepřítel nepadne. „Душу й тіло ми положим за нашу свободу, / І покажем, що ми, браття, козацького роду.“ Česky: „*Duši, tělo, obětujete za naši svobodu, / Ukážeme, že jsme, bratři, z kozáckého rodu.*“. Což nám jasně dokazuje, že ukrajinský lid nemá v povaze se nechat podmanit, a i přes svou smrt chce bojovat za svobodu.

Poznáváme to také z pojmenování „kozák“, což je označení pro svobodného člověka, též dobrodruha.¹¹⁸

5.2 NEVZDÁM SE/Я НЕ ЗДАМСЯ

Píseň „Nevzdám se“ byla premiérována na streamovací platformě YouTube 6. dubna 2022. Avšak, jedná se o nové spojení a provedení známých ukrajinských písní Obijmi (Обійми) z roku 2013 a Bez Boju (Без бою) z roku 2009, nikoli o úplně novou píseň. Autorství obou písní je přisuzováno kultovní pop-rockové ukrajinské hudební skupině Okean Elzy (Океан Ельзи) ze Lvova. Novému podání vdechl život v České republice žijící producent a hudebník Igor Ochepovsky.

Natáčení písně proběhlo 28. února 2022, tedy čtyři dny po zahájení války na Ukrajině. Píseň je silně instrumentálně obsazena. Do studia pozval Ochepovsky zpěváka a bubeníka Davida Kollera, herce a zpěváka Igora Orozoviče, zpěvačky Moniku Načevu a Lenku Dusilovou, kytaristy Michala Pavlíčka a Nikitu Kreina, akordeonisty Aliaksandra Jasinskiho a Romana Zabelova, kytaristu a hráče na balalajku Kirilla Jakovleva, kontrabasistu Tarase Volose, houslistky Vartui Saribekianovou a Natalii Lisniakovou, cellistu Šimona Marka, violistu Jana Foresta, hráčku na domru Katerynu Vatchenko a pianistku Olesyi Ochepovskou.¹¹⁹

V první části písně se objeví text: „Коли настане день / Закінчиться війна / Там загубив себе / Побачив аж до дна / Обійми мене, обійми мене, обійми / Так лагідно і не пускай / Обійми мене, обійми мене, обійми / Твоя весна прийде нехай“. V českém překladu: „*Až přijde den, kdy válka skončí, / tam kde ztratili sami sebe, / a padli až na samé dno. / Objímej mě, objímej mě, objímej, tak jemně a nepřestávej. / Objímej mě, objímej mě, objímej, / a nechej ať se jaro vrátí.*“ V druhé části písní zazní celkem 11x sborově zpívané: „Я не здамся без бою“ čili v českém překladu: „Nevzdám se bez boje“.

Ukrajínští, čeští, ruští a běloruští hudebníci vyjadřují ve společné písni nesouhlas s válkou na Ukrajině. Připojují poselství, že jsme v tom všichni spolu. Rádi by také dodali odvahu dalším lidem. Píseň tedy poukazuje i na situaci obyčejných Rusů a Bělorusů, kterým hrozí za sebemenší podporu Ukrajiny přísné potrestání. Účastníci projektu by rádi dodali odvahu

¹¹⁸ Ukrajinská hymna - Anthem of Ukraine (UA/CZ text) - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 11.06.2022]. Dostupné z:

www.youtube.com/watch?v=z1JUdnC5dT8&ab_channel=JRvideos

¹¹⁹ Nevzdám se. Ochepovského píseň s Kollerem, Načevou i Pavlíčkem spojuje | Headliner. Headliner [online]. Dostupné z: www.headliner.cz/novinky/nevzdam-se-ukrajinsti-cesti-rusti-a-belorusti-hudebnici-vysilaji-poselstvi

k vyslovení nesouhlasu s aktuální situací a spojili všechny ty, kteří staví lidskost a morální hodnoty nad hranice států a ekonomické zájmy. Protože už pouhá drobnost, jako je například účast na demonstraci či změna profilové fotky na Facebooku, může znamenat přísné potrestání pro sebe a své nejbližší.¹²⁰

Samotná píseň Obijmi se na platformě YouTube objevuje i v několika aktuálních cover verzích. Doslova mrazí z pohledu na záběry hudebníků, kteří píseň natáčejí ve zničených ukrajinských městech.

5.3 UKRAJINO/УКРАЇНО

Písni „Ukrajino“ vyjadřuje již zmiňovaný interpret, Tomáš Klus, obdiv Ukrajině jakožto zemi a jejím lidem. Uznává ji za to, že se v této situaci nevzdali a bojují za svou svobodu.

Ve sloce písni zazní tato slova: *„To co ti chci říct ze všeho nejvíc / Je že se skláním před tvou odvahou / Před silou tvé duše / Co se tváří v tvář hrůze / Nerozpadla na milión částí“*. Ve skoro rapovaném podání Klus přednáší: *„Když vidím tvé muže tvé otce a syny / Loučit se se ženami a dětmi / Jak bez známky strachu jdou vstříc té svini / Co je ubohá a zrozená ze tmy / To jediné co ti chci říct / Je děkuji je děkuji“* Refrémem písne posléze zní dvojhlasně: *„Ukrajino Ukrajino / Tys tou krajinou / Co vzbudí naše srdce spící / Ukrajino Ukrajino / Zhasnou pod Tvou odvahou / Nezvaní návštěvníci“*.

Píseň zazněla na benefičním koncertu s názvem Koncert pro Ukrajinu, který se konal 1. března 2022 na Václavském náměstí.

5.4 BRATTYA UKRAYINTSI - LYUBI MOYI DITY (БРАТТЯ УКРАЇНЦІ - ЛЮБИ МОЇ ДІТИ)

Název písne „Brattya Ukrayintsi (Lyubi Moyi Dity)“ můžeme do češtiny volně přeložit jako „Bratři Ukrajinci (Moje drahé děti)“. Opět se jedná o píseň s válečnou tematikou. Ve svém repertoáru ji má hudební skupina Shablya. Hudba kapely Shablya je různorodá, se silnými emocemi, plná radosti, dává naději a důvěru ve vítězství. Autorem hudby a textu je frontman výše uvedeného hudebnímu seskupení - Vova Geizer. Píseň byla vydána v únoru roku 2014 a stala se „hymnou“ proti ruské invazi na Krym. Nyní, tedy v únoru roku 2022, se stala také „hymnou“ obrany Ukrajiny proti invazi Ruské federace.

¹²⁰ Nevzdám se. Ochepovského píseň s Kollerem, Načevou i Pavlíčkem spojuje | Headliner. Headliner [online]. Dostupné z: www.headliner.cz/novinky/nevzdam-se-ukrajinsti-cesti-rusti-a-belorusti-hudebnici-vysilaji-poselstvi

Jako příklad uvádím část textu v originále: „Любі мої діти, мила, мамо й тату, / Я йду на війноньку нашу землю захищати. / Не плачте за мною, якщо в полі згину, / Все віддам за любов неньку нашу Україну! / Єднаємося, браття, в цю лиху годину, / Нехай ворог знає ми за Україну. / Богу душу нашу віддамо єдину, / За нашу землю Священну Україну“. I v českém překladu: „*Moje drahé děti, miláčku, maminko a tatínku, / Jdu do války, abych bránil naši zemi. / Neplačte nade mnou, jestliže v boji padnu / Dám všechno za naši matku, naši Ukrajinu! / Sjednotme se, bratři, v této zlé hodině, / Dejte vědět nepříteli o Ukrajině. / Svou duši odevzdáme pouze Bohu, / Za naši zemi, svatou Ukrajinu*“.¹²¹

¹²¹ Гурт Шабля - Браття Українці /Гімн Оборони України/ - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 09.06.2022]. Dostupné z: www.youtube.com/watch?v=hfWkXJN9vC4&ab_channel=Shablya-Topic

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo charakterizovat protest song a analyzovat zahraniční i českou tvorbu vybraných autorů v rozsahu, který je délkou doporučen pro bakalářskou práci. Tento cíl se podařilo naplnit. Je ovšem nutné podotknout, že se nejedná o kompletní charakteristiku a analýzu zvolené tematiky, jelikož takováto práce by musela být rozsahově obsáhlejší a také odborně mnohem náročnější.

V bakalářské práci autorka vystihuje protest song a na základě osobních preferencí věnuje pozornost představitelům ze zahraničí i z tuzemska. V práci se zaměřila na tyto žánry: folk, rock, folk rock, punk, rap. Z každého žánru poté vybrala osobnost či hudební skupinu, která protest song vydala. U každé této osobnosti či hudební skupiny poté proběhla krátká analýza alespoň jednoho jejich protest songu. Jmenovitě se v bakalářské práci objevují zahraniční umělci: John Lennon, Bob Dylan, U2, Sex Pistols, The Cranberries a Eminem. Z českých představitelů to jsou: Karel Kryl, Vladislav Merta, Jaromír Nohavica a Tomáš Klus.

Ať už se podařilo písní zvrátit falešné obvinění, které bylo způsobeno rasismem nebo utišit bolest nevinných obětí válek a společenských sporů mezi lidmi. Ať už se podařilo pouhou písní ovlivnit americké prezidentské volby či urazit královnu. Populární hudba v těchto případech zkrátka dokazuje svou sílu. Ukazuje nám, že má do určité míry schopnost ovlivňovat svět. Lidé mají rádi, když mohou za písněmi hledat jinotaje, ale také se rádi ztotožňují se svými hudebními idoly – proto se staly protestní písně mnohdy největšími hity celého století. Můžeme o nich v uvozovkách prohlásit, že tak z malé části „píší dějiny“.

Často nebylo snadné najít vhodnou literaturu, ze které na toto téma čerpat. Autorka tak informace musela hledat jak v knižních zdrojích, tak v těch internetových. Jak v mateřském jazyce, tak také v jazyce anglickém, minimálně též v jazyce ukrajinském. Vzhledem k aktuálnosti probíraných témat k některým z nich knižní prameny prozatím neexistují.

Psaním závěrečné práce autorka dokázala, jakou moc hudba může mít, že umí do jisté míry ovlivňovat a že se to potvrzuje i v dnešní době. Stále existuje spousta hudebníků, kteří se k rozmanitým situacím ve světě vyjadřují nebo za něco bojují. Hudba nám neplní pouze funkci estetickou, ale doprovází životy odnepaměti na mnoha úrovních, bez pochyb tomu tak bude i nadále.

RESUMÉ

This bachelor thesis characterizes the protest song and analyzes foreign and Czech protest songs of selected authors. The first chapter of this bachelor thesis defines the terms that are related to the protest song itself. There are mainly genres that are most often used in the protest song. These genres include folk, rock, folk rock, punk, rap and hip hop. The second chapter deals with selected foreign representatives. Specific songs are discussed in detail, including an explanation of their meaning. In the third chapter you will find the characteristics of folk songs in the Czech lands. The penultimate, the fourth chapter, we focus on selected Czech representatives of the protest song, who are selected on the basis of the personal preferences of the author of the work. The last, fifth chapter deals with several protest songs that we can connect with the current state of war in Ukraine.

SEZNAM LITERATURY

MICHELS, Ulrich. *Encyklopedický atlas hudby.* Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. ISBN 80-7106-238-3.

POLEDŇÁK, Ivan – WASSERBERGER, Igor – MATZNER, Antonín. *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby.* Praha: Supraphon. 1990. ISBN 80-7058-210-3.

KUHN, Tomáš. *Stručné dějiny populární hudby a jazzu pro studenty a učitele hudební výchovy.* V Plzni: Západočeská univerzita, 2011. ISBN 978-80-261-0018-8.

DORŮŽKA, Lubomír a Petr DORŮŽKA. *Panoráma populární hudby 1918-1978, aneb, Nevšední písničkáři všedních dní.* 2. vyd. Praha: Mladá fronta, 1987. ISBN 23-021-87.

SOUNES, Howard. *Down the highway: život Boba Dylana.* Praha: Galén, c2010. ISBN 978-80-7262-683-0.

ASSANTE, Ernesto. *U2: minulost, současnost, budoucnost.* Přeložil Petr ČERVENÝ. Praha: Dobrovský, 2017. Knihy Omega. ISBN 978-80-7390-670-2.

McCann, Eamonn: *The Bloody Sunday Inquiry - The Families Speak Out.* London: Pluto Press 2006, ISBN 0-7453-2510-6.

BLANEY, John - MANFERTO DE FABIANIS, Valeria. *John Lennon: jeho život.* Praha: Mladá fronta, 2010. ISBN 978-80-204-2256-9.

MERLE, Pierre. *Vražda Johna Lennona.* Praha: Svoboda, 1995. ISBN 80-205-0490-7.

WOODALL, James. *John Lennon a Yoko Ono.* Praha: Volvox Globator, 2000. ISBN 80-7207-348-6.

NOYER, Du Paul. *John Lennon - písně: příběhy všech písní včetně úplných textů 1970-1980.* Svojtka & Co., s. r. o., 2020. ISBN 978-80-256-2840-9.

PROKEŠ, Josef. *Česká folková píseň: v kontextu 60.-80. let 20. století.* Vyd. 2. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5431-8.

KLIMT, Vojtěch. *Akorát že mi zabili tátu: příběh Karla Kryla.* 2., opr. a dopl. vyd. Praha: Galén, c2007. Olivovníky. ISBN 978-80-7262-463-8.

ČERMÁK, Petr. *Tomáš Klus: pane Bože, za co?.* [Praha]: Imagination of People, 2013. Portréty (Imagination of People). ISBN 978-80-87685-08-2.

KLUS, Tomáš. *Já, písničkář II.* Ilustroval Yveta KROUPOVÁ. Praha: Cooboo, 2014. ISBN 9788074475481.

SEZNAM ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

"To protest is to verbalize a dissatisfaction with the status quo," Elizabeth J. Kizer, "Protest Song Lyrics as Rhetoric," *Popular Music and Society* IX, No. 1 (1983)

Akademická čtvrt hodinka, 2016, A15: Protestsong - Jan Blüml, YouTube video. [2020-06-16]. Dostupné z: www.youtube.com/watch?v=Hold7-V10wg

ŠTĚPÁNEK, Vojtěch. Jak vznikla slavná Happy Xmas (War Is Over). *iDNES.cz* [online]. [cit. 2021-06-17] Dostupné z: https://www.idnes.cz/kultura/hudba/jak-vznikla-slavna-happy-xmas-war-is-over.A051207_195511_filter_kot

Bob Dylan – Wikipedie. [online]. [cit. 2020-06-16] Dostupné z: cs.wikipedia.org/wiki/Bob_Dylan

Bob Dylan a jeho literární přínos: TOP 7 nejsilnějších písňových textů laureáta Nobelovy ceny | iREPORT – music&style magazine. iREPORT – music&style magazine [online]. Copyright © iREPORT s.r.o. [cit. 2020-06-16]. Dostupné z: www.ireport.cz/clanky/style/bob-dylan-a-jeho-literarni-prinos-top-7-jeho-nejsilnejsich-pisnovych-textu

Artists. Official Charts - Home of the Official UK Top 40 Charts [online]. Copyright © The Official UK Charts Company 2022 Dostupné z: www.officialcharts.com/search/artists/bob-dylan/

TOP 10 skladeb Boba Dylana: Držitel Nobelovy ceny čerpal inspiraci ve válkách, literatuře i sociálních otázkách | iREPORT – music&style magazine. iREPORT – music&style magazine [online]. Copyright © iREPORT s.r.o. Dostupné z: www.ireport.cz/clanky/style/top-10-skladeb-boba-dylana-drzitel-nobelovy-ceny-cerpai-inspiraci-ve-valkach-literature-i-socialnich-otazkach

Bob Dylan - Hurricane - text, překlad - KaraokeTexty.cz. Karaoke texty, texty písní, youtube videoklipy, fotky [online]. Dostupné z: www.karoketexty.cz/texty-pisni/bob-dylan/hurricane-140533

File:Sunday Bloody Sunday riff A.svg - Wikipedia. [online]. Dostupné z: en.wikipedia.org/wiki/File:Sunday_Bloody_Sunday_riff_A.svg

'Sunday Bloody Sunday' | Top 10 Protest Songs | TIME.com. [online]. Copyright © 2020 TIME USA, LLC. All rights reserved. Dostupné z: entertainment.time.com/2010/05/04/kent-state-40-years-later-top-10-protest-songs/slide/sunday-bloody-sunday-1983-u2/

God Save the Queen (píseň, Sex Pistols) – Wikipedie. [online]. Dostupné z: [cs.wikipedia.org/wiki/God_Save_the_Queen_\(p%C3%ADse%C5%88,_Sex_Pistols\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/God_Save_the_Queen_(p%C3%ADse%C5%88,_Sex_Pistols))

Biography | Cranberries World [online]. Dostupné z: cranberriesworld.com/crancyclopedia/biography/

The Story Behind The Song: The Cranberries - Zombie | Louder. *Together we're Louder / Louder* [online]. Copyright © Dostupné z: www.loudersound.com/features/the-story-behind-the-song-the-cranberries-zombie

Attention Required!. Attention Required! [online]. Dostupné z: www.hungertv.com/feature/meet-samuel-bayer-the-man-behind-your-favourite-90s-music-videos/

Eminem Mosh against Bush | SabrangIndia. Sabrang India: Latest & Breaking News Related To Human Rights, Law & Order & More Read the latest news related to human rights, politics & more from India and around the world [online]. Copyright © Copyright 2004 The Nation Dostupné z: www.sabrangindia.in/breaking-barriers/eminem-mosh-against-bush

The 50 Greatest Protest Songs. Radio X | Get Into The Music [online]. Copyright © Dostupné z: www.radiox.co.uk/features/x-lists/best-protest-songs/

Karel Kryl - Bratříčku, zavírej vrátka | Čtenářský deník | Český-jazyk.cz aneb studentský underground. [online]. Copyright © 2003 Dostupné z: www.cesky-jazyk.cz/ctenarsky-denik/karel-kryl/bratricku-zavirej-vratka.html#ixzz7KnFDkvh

Mezi deklamováním a románem (Proměny žánrů v české a slovenské literatuře) Edičně připravili Stanislava Fedrová, Jan Hejk a Alice Jedličková. Praha, 2006. [online]. Dostupné z: service.ucl.cas.cz/slk/data/2005/sbornik/sbornik.pdf

Vladimír Merta životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih [online]. Copyright © 2008 Dostupné z: www.databazeknih.cz/zivotopis/vladimir-merta-7483

Vladimír Merta - Vzdálené výstřely - text - KaraokeTexty.cz. Karaoke texty, texty písní, youtube videoklipy, fotky [online]. Dostupné z: www.karaoketexty.cz/texty-pisni/merta-vladimir/vzdalene-vystrely-441573

Oficiální web Vladimíra merty. *Dlouho se mi zdá / Chtít chytit vítr* [online] Dostupné z: www.vladimirmerta.cz/rozhovory.php?rec=203

TOP 7 antikomunistických songů: Proti režimu zpívali Karel Kryl, Marta Kubišová i Lucie | iREPORT – music&style magazine. iREPORT – music&style magazine [online]. Copyright © iREPORT s.r.o. Dostupné z: www.ireport.cz/clanky/style/top-7-antikomunistickych-songu-proti-rezimu-zpivali-karel-kryl-marta-kubisova-i-lucie

Jaromír Nohavica – Když mě brali za vojáka. *Archiv pod lupou* [online]. Dostupné z: www.nohavica.cz/cz/tvorba/archiv/kdyz_me_brali/kdyz_me_brali.htm

Tomáš Klus - Iniciativní - text - KaraokeTexty.cz. *Karaoke texty, texty písní, youtube videoklipy, fotky* [online]. Dostupné z: www.karaoketexty.cz/texty-pisni/klus-tomas/iniciativni-342555

Tomáš Klus na tenkém ledě: Politické album ČauČesku vás buď potěší, nebo pořádně naštvě. *ostravan.cz: Kulturní deník pro Ostravu a Moravskoslezský kraj* [online]. Copyright © Spolek pro kulturní deník Ostravan.cz 2013 Dostupné z: www.ostravan.cz/69216/tomas-klus-na-tenkem-lede-politicke-album-caucesku-vas-bud-potesi-nebo-poradne-nastve/

Nevzdám se. Ochepovského píseň s Kollerem, Načevou i Pavlíčkem spojuje | Headliner. Headliner [online]. Dostupné z: www.headliner.cz/novinky/nevzdam-se-ukrajinsti-cesti-rusti-a-belorusti-hudebnici-vysilaji-poselstvi

Гурт Шабля - Браття Українці /Гімн Оборони України/ - YouTube. YouTube [online]. Copyright © 2022 Google LLC [cit. 09.06.2022]. Dostupné z: www.youtube.com/watch?v=hfWkXJN9vC4&ab_channel=Shablya-Topic

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK, GRAFŮ A DIAGRAMŮ

Obrázek č. 1 – „Křivák“

Obrázek č. 2 – „Číro“

Obrázek č. 3 – Hudebník John Lennon

Obrázek č. 4 – John Lennon a Yoko Onno

Obrázek č. 5 – Billboard „War Is Over“

Obrázek č. 6 - Písničkář Bob Dylan

Obrázek č. 7 – Hudební skupina U2

Obrázek č. 8 – Hudební skupina Sex Pistols

Obrázek č. 9 – Hudební skupina The Cranberries

Obrázek č. 10 – Rapper Eminem

Obrázek č. 11 – Písničkář Karel Kryl

Obrázek č. 12 – „Bratříčku, zavírej vrátka“

Obrázek č. 13 – Písničkář Vladimír Merta

Obrázek č. 14 – Písničkář Jaromír Nohavica

Obrázek č. 15 – Písničkář Tomáš Klus

Obrázek č. 16 – „Pánubohudooken“

Obrázek č. 17 – Přebal alba „ČauČesku“

Obrázek č. 18 – „Nevzdám se“

PŘÍLOHY

Příloha č. 1

Kožená bunda – „Křivák“

(Zdroj: [cs.wikipedia.org/wiki/K%C5%99iv%C3%A1k_\(bunda\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/K%C5%99iv%C3%A1k_(bunda)))

Příloha č. 2

Typ účesu – „Číro“

(Zdroj: pardubicky.denik.cz/kultura_region/antifest_20070802.html)

Příloha č. 3

Portrét Johna Lennona

(Zdroj: www.chrudimka.cz/presne-pred-40-lety-byl-zastrelen-john-lennon)

Příloha č. 4

John Lennon a Yoko Onno při svém happeningu - „revoluce z postele“

(Zdroj: www.informuji.cz/clanky/6596-idea-revoluce-z-postele-happening-johna-lennona-s-yoko-ono-v-posteli-pred-padesati-lety/)

Příloha č. 5

War is Over - John & Yoko Billboard - Time Square - NYC 1969

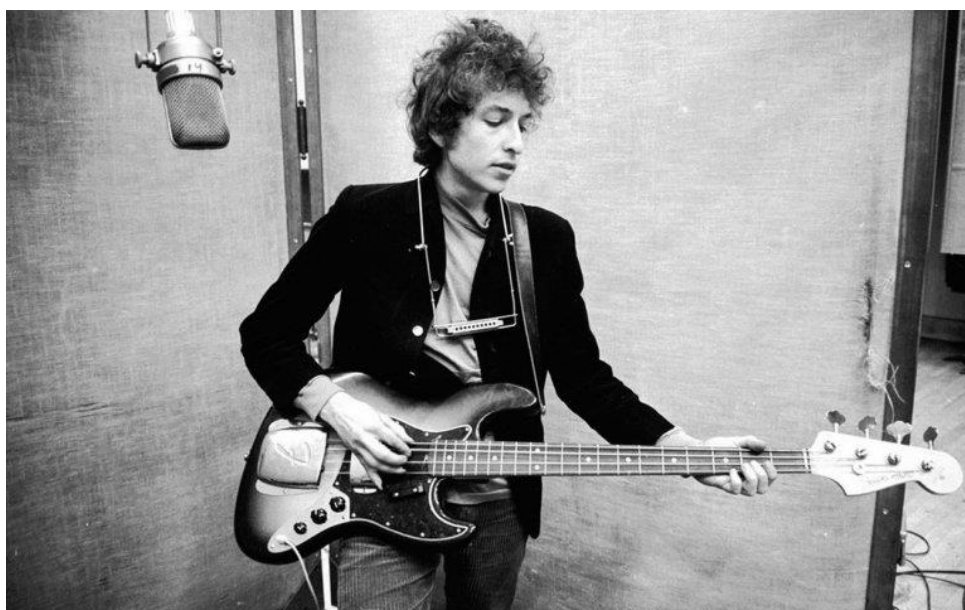
(Zdroj: cz.pinterest.com/pin/319685273522844812/)

Příloha č. 6

Portrét písničkáře Boba Dylana

(Zdroj: fyimusicnews.ca/articles/2016/10/21/bob-dylan-%E2%80%93-dirt-road-blues)

Příloha č. 7

Portrét hudební skupiny U2

(Zdroj: http://www.crazydiamond.cz/u2_songs_of_innocence_recenze/462)

Příloha č. 8

Portrét hudební skupiny Sex Pistols

(Zdroj: www.ireport.cz/fotogalerie/reziser-trainspottingu-chysta-serial-o-zbesile-kariere-sex-pistols?photo=50_1011162_191562.jpg)

Příloha č. 9

Portrét hudební skupiny The Cranberries

(Zdroj: www.thiscityknows.com/the-cranberries-their-26-greatest-songs-ranked/)

Příloha č. 10

Portrét rappera Eminema

(Zdroj: us.napster.com/artist/eminem)

Příloha č. 11

Portrét písničkáře Karla Kryla

(Zdroj: www.ireport.cz/clanky/smrt-si-rika-rocknroll/karel-kryl-kral-protestsongu-ktery-se-stal-symbolem-odporu-vuci-rezimu)

Příloha č. 12

Notový záznam písně „Bratříčku, zavírej vrátka“

(Zdroj: Já, písnička: zpěvník pro žáky základních škol : pro 5.-9. třídu. Druhé, přepracované vydání. Cheb: Music, 1995. ISBN 80-85925-02-8.)

BRATŘÍČKU, ZAVÍREJ VRÁTKA

Hudba i text Karel Kryl (Doprovod: 7, 8)

1. Bratříčku, nevzlykej, to nejsou bubáci, vždyť už jsi velikej,
Se slzou na víčku hledíme na sebe, buď se mnou, bratříčku,

to jsou jen vojáci, přijeli v hranatých, železných maringotkách. —
bojím se o tebe na cestách klikatých, bratříčku v polobotkách. —

16 R. Pr-ší a ven-ku se set-mě-lo, ta-to noc

21 ne-bu-de krát-ká. — Be-rán-ka vl-ku se

26 za-chtě-lo. Brat-řič-ku! rec: Zavřel jsi vrátka?

CODA

32 rec: Zavírej vrátka! Zavírej vrátka!

2. Bratříčku, nevzlykej, neplýtvej slzami, nadávky polykej, a šetři silami.
Nesmíš mi vyčítat, jestliže nedojdeme.
Nauč se písničku, není tak složitá, opři se, bratříčku, cesta je rozbitá.
Budeme klopýtat, zpátky už nemůžeme.
R.

46

Příloha č. 13

Portrét písničkáře Vladimíra Merty

(Zdroj: www.vladimirmerta.cz/fotogalerie.php?id=127)

Příloha č. 14

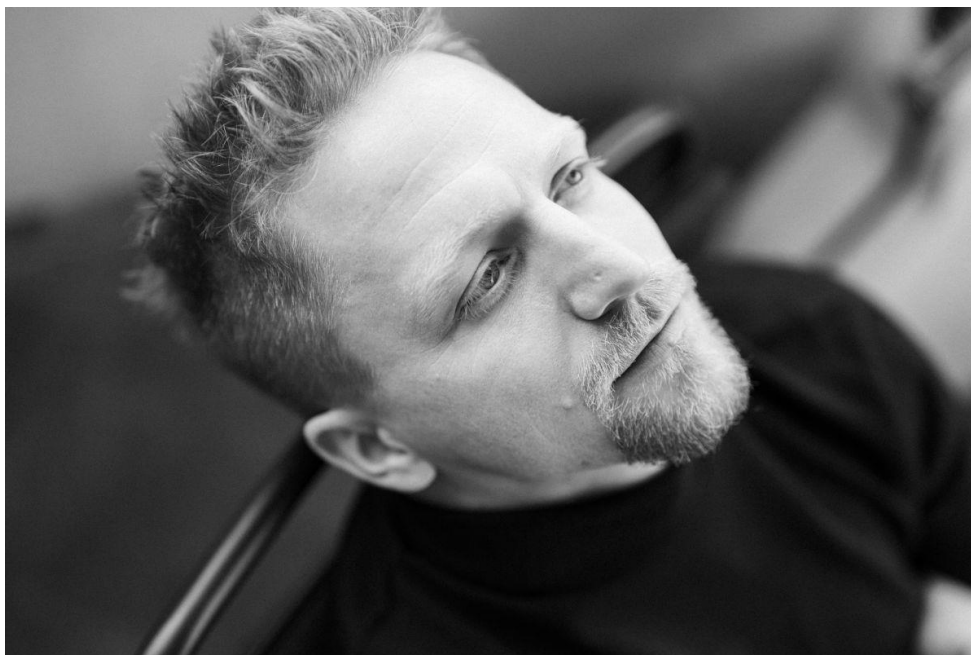
Portrét písničkáře Jaromíra Nohavici

(Zdroj: www.ireport.cz/clanky/recenze/recenze-nostalgicke-dojemne-a-necekane-jaromir-nohavica-se-na-novem-albu-vratil-ke-korenum-pisnickarstvi)

Příloha č. 15

Portrét písničkáře Tomáše Kluse

(Zdroj: www.divadlokalic.cz/hvezdne-letorepertoar/tomas-klus/)

Příloha č. 16

Notový zápis písně „Pánubohudooken“

(Zdroj: KLUS, Tomáš. *Já, písničkář II. Ilustroval Yveta KROUPOVÁ. Praha: Cooboo, 2014. ISBN 978-80-7447-548-1.*)

PÁNUBOHUDOOKEN

50

▼▼▼

tres-těš ten-to pros-tý lid? Za co, Pa-ne Bo-že, za-co
ne-chal nás se na-pá-liš? Za co, Pa-ne Bo-že, za-co? Zas
čty-ři ro-ky v pr-de-li. Za co, Pa-ne Bo-že, za-
co? Om-luv mě, že jsem tak smě-ly.

H Mezi pány panuje věčná neshoda,
jeden chce svrchu, tož druhý musí
zespoda.

F# aby ochránit veliče občana před
kapitalistickými zřídama.

H Tak jedni kradou pro lidi a druzí od
lidi, případně ofěry se pod stůl odkládí.

F# Hlavně dodržovat všechny zásady,
nejlip se špina kydát za zády.

H láta už tajím svoji příslušnost
v zemi, co vyměnila hrubost za
slušnost.

F# bo se mi nelíbí morální předlohy čili
papalášů hrající si na bohy.

H Povinné školení pro všechny
posánce, lekcce planého zvanění,
lekcce arogance

F# a místo polemi debaty z prdu
kultčka, at'vzkvete naše zemička!

H Za co, Pane Bože, za co testáš?

F# tento prostý lid?
Za co, Pane Bože, za co nechals
nás se napášíš?

H Za co, Pane Bože, za co?
Zas čtyři roky v prdeli.

F# Za co, Pane Bože, za co chceš,

51

Příloha č. 17

Přebal alba „ČauČesku“

(Zdroj: www.ostravan.cz/69216/tomas-klus-na-tenkem-lede-politicke-album-caucesku-vas-bud-potesi-nebo-poradne-nastve/)

KLUS **KMENTA**

ČAUČESKU

Příloha č. 18

Koláž hudebníků, kteří se podíleli na natáčení písně „Nevzdám se“

(Zdroj: www.supraphon.cz/novinky/2004-nevzdam-se)

